

Радасныя вынікі

Кожны раз, калі думаеш пра дасягненні нашай савецкай краіны, пра яе вялікі лёс, — зноў і зноў устае перад табою вобраз чалавек працы, чыімі рукамі ствараюцца ўсе матэрыяльныя каштоўнасці, чыёй працай памнажаюцца багатствы Радзімы. Акрыленыя вялікай мэтай лабудовы новага, коммунистичнага грамадства, савецкі чалавек правіў набачыныя цуды працоўнага гераізма.

Гэта ён, прости працаўнік, мужа пераносчы пажаксі і нястачы, ствараў Днепрагас і Турксі, Магнітагас і Кузбас, асвойваў пустыні і тундры, разведваў нетры зямлі і марскія глыбіні, будоваў калгасы і МТС, школы і паліцы культуры... Гэта яго праца ўзвысіла наша краіну, і сёння на ўвесь свет славяцца яна сваімі машынамі і станкамі, навуковымі адкрыццямі і ўніверсітэтамі, калгасамі і саўгасамі, цудоўнымі твораў мастацтва і літаратуры...

Наперад і наперад, у святлае заўтра, упэўнена ідзе наша краіна, і кожны яе дзень напоўнены кіпухай стваральнай працай, што прыносіць радасць і вынікі плён.

Вось і зараз, азнаёміўшыся з вынікамі выканання дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1957 год за першае пюггоддзе, бачым і адчуваем пярвую хвалю савецкай краіны на запаветнаму ленінскаму шляху. Учытваешся ў лічы паведамлення Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення пры Совеце Міністраў СССР, і хочацца ўсклікнуць:

— Слава табе, чалавек-працаўнік!

Сапраўды, гэтыя вынікі выканання плана радуюць сэрца кожнага савецкага чалавек. Яны асведчаюць, што наш народ паспяхова здзяйсняе гістарычныя рашэнні XX з'езду КПСС.

У адпаведнасці з Дырэктывамі XX з'езду партыі значна павялічыўся аб'ём прамысловай вытворчасці. План першага пюггоддзя быў выкананы на 104 проценты. Вытворчасць прамысловай прадукцыі ў параўнанні з першым пюггоддзем мінулага года ўзрасла на 10 проценты. План першага пюггоддзя прамысловай вытворчасці нашай рэспублікі выканана на 107 проценты.

За першае пюггоддзе ў Савецкім Саюзе вылашчана 25 мільянаў тон сталі, 18,2 мільяна тон чыгуну, здабыта 226 мільянаў тон вугалю, 46,2 мільяна тон нафты, выпушчана 244 тысячы аўтамабіляў, 101 тысяч трактараў, 57 тысяч збожжавых камбайнаў, 2,8 мільярада метраў баваўняных тканін, 137 мільянаў метраў шарсцяных тканін... Гэта названыя толькі некаторыя прыклады. Такім-ж высокімі паказчыкамі характарызуецца і ўсе іншыя віды прамысловай прадукцыі.

На 6 проценты ў прамысловасці і на 9 проценты ў будаўніцтве вырасла ў параўнанні з першым пюггоддзем мінулага года прадукцыйнасць працы, на 1,8 проценты зніжана сабекошт прадукцыі. Паспяхова валася работа па спецыялізацыі, комплекснай механізацыі і аўтаматызацыі вытворчасці, па ўкараненню перадавой тэхнікі і тэхналогіі.

Соцыялістычная прамысловасць дасягнула новых значных поспехаў. Нама сумнення, што тэмпы яе работы будзюць нарастаць. Перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам, якая праведзена і наўзна, прыносіць ужо і прынесае вялікі плён. Як падкрэсліваецца ў паведамленні Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення пры Совеце Міністраў СССР, у краіне створана 105 саветаў народнай гаспадаркі, якіх перададзены прадпрыемствам, што вырабляюць тры чвэрці агульнага аб'ёму прамысловай прадукцыі СССР, у тым ліку амаль усе прадукцыю важнейшых галін дзяржаўнай прамысловасці. Перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам ліквідавала ведамасныя бар'еры і няўязкі, яна

У прэзідыуме СП БССР

13 жніўня спадняеца гадавіна дзяржаўнага свята — 40 гадавінаў з дня смерці народнага пэра Якуба Коласа. Прэзідыум Саюза пісьменнікаў БССР выразіў у гэты дзень глыбокі жалобны мітынг на магіле пэра, а ў памяшканні саюза арганізаваў вечар успамінаў пра Якуба Коласа.

Акрамя таго, на пасяджэнні прэзідыума быў разгледжаны план падрыхтоўкі да святкавання 75-годдзя з дня народжэння Якуба Коласа. П. Броўка, К. Крапіва, Д. Мішкевіч і М. Луканін у сваіх выступленнях удакладнілі план падрыхтоўкі да юбілею Якуба Коласа.

На пасяджэнні прэзідыума было разгледжана таксама пытанне аб падрыхтоўцы да дзяржаўнага літаратурнага свята ў краіне, якая абудзіцца ў верасні г. г. Створана камісія ў складзе М. Калачынскага, А. Вялігіна і Р. Ніхія, якой прапанавана падрыхтаваць план мерапрыемстваў да гэтай значнай падзеі ў жыцці пісьменніцкіх арганізацый братніх рэспублік.

Паважаны чалавек

Калі-б адзінаццаць год назад Аляксандру Барысевічу казалі, што яму даядзецца працаваць загадчыкам сельскай крамы, ён ад душы пасмяяўся-б з гэтага. З салдацкім рэчывым мяшком за плячыма, у паліцэйскай гімнасцёрцы з палымі пагонамі, ён на развітанне моцна абдымаў сваё сям'ю-аднапалчан і казаў: — Эх, браткі! І без вас сумваць будзі, і дамоў ірвуся — паліцеў-бы. Па зямлі сумуюць рукі, аж свербяць!

... Цягнуць спыніўся каля шпай, з дзяццтва знаёмых станцыя Ганцавічы. Аляксандр Лявонавіч глянуў яшчэ раз на свой вагон, развітанна памахаў рукой і наўзна іспадарожнікам і, ступаючы важна, ла ўсю нагу, пайшоў апусціць вуліцамі горада. А горада, уласна кажучы, і не было: ён увесь ляжаў руінамі і паліцэйшчы. Каля некалькіх уцалелых домікаў сабраліся людзі. Да аднаго з такіх дамоў наўзна і Барысевіч. Яго ўвагу прыцягнула прыбрат на дзверы фанера. На ёй чорнай, як хрэбці, фарбай, сабасачанымі літарамі было напісана «Магазін». Не столькі ад патрэбы, колькі з-за цікаўнасці дэмабілізаваны салдат пераступіў парог магазіна. У ценным паміжнікамі было накурана, і пераважна дзешч школьнага ўрасту тоўніліся каля прылаўка — купілі тое-сёе са шкільных прылад. Прадавец, ён-жа, як потым высветлілася, і загадчык магазіна, выкаваў грузны мужчына, ліхаманка мутыўся за прылаўкам, лапаў на лічальніках і ўсё лічыў, лічыў... Аляксандр Лявонавіч прыслухаўся да яго арифметыкі... Дзіўна! Што-ж такім прадавец падлічваў прыкладна так: сорок плюс сорок — рубель сорок, трыццаць плюс трыццаць — два трыццаць... Тут-жа хто-колечы з дзяцей шпінтаў падлічваў свае затраты і атрыманыя рэшту... Вуць у вяртэстага хлопчыка на вачах слёзы — яго абліччыл аж на тры рублі.

— Не затрымлівай! — пакрыквае прадавец. — Хто наступіў? — Я наступіў! — сказаў салдат і падыйшоў бліжэй, паклаўшы рэчывы мяшок на прылавак. І да дзяцей: — Хадзіце сюды, малята грамадзяне. Будзем навава вёскі падліць...

Прадавец зразумеў, што яго злавлілі за руку ў чужой кішэні. Ах нечаканасці збяжэ, затрос губоў...

— Слухай, — сказаў Барысевіч мах-ляру, — ведай, што маеш справу з франтавіком і... з дзецьмі, бацькі якіх таксама нялаўна былі на фронце... Так што... давай лічыць спачатку. І грошы шпінта адразу-ж аздавай дзецьмі... Брылі чыльнікі Пачынаем. Сорок плюс сорок — не рубель сорок, а толькі восемдзясят капеек. Далей...

... А Ганцавіч да вёскі Мельнікі — семнаццаць кілометраў. І амаль усю дарогу Аляксандр думаў пра выпадкі ў магазіне. Вельмі-ж абурася, што такія несумелныя людзі трапляюцца за прылавак.

А праз два дні на агульным сходзе пайшчыка сельцо ён расказаў аднаважкоўца пра гэты выпадкі.

— Быць табе, Аляксандр Лявонавіч, загадчыкам нашай сельскай крамы, — аднадушына вырашылі мелянікіўцы, прыгадаўшы, што Барысевіч заўсёды раней быў сумелным чалавекам.

Не падпарадкавацца волі аднаважкоўцаў ён не амеўся. І праз тыдзень Аляксандр Лявонавіч стаў за прылавак толькі што адкрытага магазіна.

З таго часу адзінаццаць год сумлення працуе ён на сціплай, але ганаровай рабоце — загадавае сельскай крамай вёскі Мельнікі, Кругавіцкага сельцо. За ўвесь гэты час у Ганцавіцкім райспажыўсаюзе дэ памятаюць выпадкі, каб у краме вёскі Мельнікі не быў выкананы план таваразвароту. За адзінаццаць год тут не было ні на адну калейку псавана тавараў, ні аднаго выпадку недахопу звыш нормы натуральнай страты, ніводнага выпадку абмеру, абважання ці аблічвання пакунікоў. Тут заўсёды быў тавары штодзённага попыту, і на іх не траба ездзіць у Ганцавічы. У краме часта, тавар акуратна раскладзены на паліцах.

Праўдзена Ганцавіцкага райспажыўсаюза па заслугах апаніда старанную працу Аляксандра Барысевіча: ён двойчы

павышае ініцыятыву, ролю і адказнасць савецкіх рэспублік, мясцовых партыйных і савецкіх органаў у кіраўніцтве народнай гаспадаркай, дзялае вымушча новыя рэзервы і магчымасці ва ўсіх яе галінах. Тым самым ствараюць умовы для яшчэ больш магутнага ўздыму нашай прамысловасці і будаўніцтва.

У паведамленні Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення прыведзены таксама пераказаны лічыні наспынага развіцця сельскагаспадарчай вытворчасці. Як вядома, у апошнія гады Комуністычная партыя і Савецкі ўрад распрацавалі і здзяйсняюць цэлы рад мерапрыемстваў, якія павінны забяспечыць круты ўздым сельскай гаспадаркі. Гэтыя мерапрыемствы даюць усё больш адчувальныя вынікі.

Сёлетняе план веснавой сяўбы быў перавыкананы. У параўнанні з 1956 годам пасяўная плошча пад збожжавымі культурамі павялічылася на 1,5 мільяна гектараў, а ў параўнанні з 1953 — на 23 мільяны гектараў.

Паспяхова развілася ў першым пюггоддзі жывёлагадоўля. Трывалую аснову даюць дасягненні ў збожжавай гаспадарцы. Толькі за адзін год пагалоўе буйнай рагатай жывёлы ў калгасам і саўгасам павялічылася на 3 мільяны голы, свіней — на 5 мільянаў 300 тысяч, авечак і коз — на 4 мільяны 900 тысяч голы. Значна павялічылася вытворчасць мяса, малака і іншых прадуктаў жывёлагадоўлі.

Калгаснікі, рабочыя саўгасаў і МТС гарача падтрымалі пастаўленую Комуністычнай партыяй задачу — дагнаць у бліжэйшыя гады ЗША па вытворчасці малака, мяса і мяса на душу насельніцтва. Рэальнасць гэтай задачы пераказана пацярпаўцамі многімі перадавымі гаспадаркамі краіны. Аб гэтым-жа красамоўна гавораць і лічыні, прыведзеныя ў паведамленні ЦСУ. Усенародны рух за рост вытворчасці малака, мяса і мяса з кожным днём шыршыць.

Паспяхова развіццё прамысловасці і сельскай гаспадаркі дае магчымасць няўлічна павышаць матэрыяльны добрабыт і культуру ўзровень народа. У гэтых адносінах першае пюггоддзе 1957 года адметнае многімі яркімі з'явамі. З 1 студзеня павышана заробная плата нізкапалатнавым рабочым і служачым і павышаны размер неабходнага падатка мінімуму заробатнай платы. Павялічылася сярэдняя заробная плата рабочым і служачым. Перадзены на акарачаны рабочы дзень рабочыя, занятыя на падземных работах у шахтах Данбаса. Здыяжсяюцца мерапрыемствы па пераходу на скарачаны рабочы дзень на 6 радзе прадпрыемстваў чорнай металургіі. Больш чым на 6 мільяраў рублёў павялічылася выдата грошай калгаснікам. Прынята пастава аб адмене з 1 студзеня 1958 года абавязковых паставак сельскагаспадарчых прадуктаў дзяржава гаспадаркамі калгаснікаў, рабочым і служачым. Намнога павялічыўся продаж насельніцтву прамысловых тавараў. Выраслі капіталаўкладанні на жыллёвае будаўніцтва. Значна ўзрос размах культуры-бытавога будаўніцтва — школ, бальніц і паліклінік, дзіцячых садоў і іспяў, кіноаўтараў, клубоў.

З кожным днём лепш і лепш становіцца жыць нашым людзям. Расце эканамічная магутнасць Савецкай дзяржавы, узнікаюцца народныя добрабыт. Гэта — пераказанае свечанне мудрасці і правільнасці палітыкі Комуністычнай партыі, якая верна ідзе па шляху ленінскай лініі.

Поспехі нашы вялікія. Але савецкім людзям не ўласціва зазнавацца, супакойвацца на дасягнутым. Няўлічныя поступы наперад — вольна наш дзіві. Сёння зроблена многа, а заўтра траба зрабіць яшчэ больш. Наперадзе ў нас — вялікія задачы, вялікія справы. Партыя заклікае рабочых, калгаснікаў, інтэлігентную яшчэ больш настойліва змагацца за ажыццяўленне рашэнняў XX з'езду КПСС, магутным працоўным уздымам аддавае народ на заклік партыі.

1957 год — знамяналы год. Сёлетня мы адзначаем 40-годдзе Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Гэтую слаўную дату ў жыцці нашай краіны кожны савецкі чалавек імкнецца сустраць вытворчымі дасягненнямі. Нама сумнення, што наш народ заўвае новыя працоўныя поспехі.

У працы народа, у яго барацьбе за камунізм — невычэрпная крыніца натхнення для дзяржаўнага літаратурна і мастацтва. Народ кажа ад іх новых высокаматэрыяльных твораў, усаўляючых нашу сучаснасць. Высокародная задача пісьменнікаў, работнікаў мастацтва — актыўна ўдзельнічаць у барацьбе народа за ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XX з'езду КПСС, сваёй творчасцю дапамагчы народу ў заваяванні новых працоўных поспехаў.

1957 год — знамяналы год. Сёлетня мы адзначаем 40-годдзе Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Гэтую слаўную дату ў жыцці нашай краіны кожны савецкі чалавек імкнецца сустраць вытворчымі дасягненнямі. Нама сумнення, што наш народ заўвае новыя працоўныя поспехі.

У працы народа, у яго барацьбе за камунізм — невычэрпная крыніца натхнення для дзяржаўнага літаратурна і мастацтва. Народ кажа ад іх новых высокаматэрыяльных твораў, усаўляючых нашу сучаснасць. Высокародная задача пісьменнікаў, работнікаў мастацтва — актыўна ўдзельнічаць у барацьбе народа за ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XX з'езду КПСС, сваёй творчасцю дапамагчы народу ў заваяванні новых працоўных поспехаў.

У рэспубліцы закончыўся конкурс на лепшы плакат, прысвечаны 40-гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Уста — на конкурсе было прадстаўлена 40 плакатаў мастакоў Беларуса. Другая і трэцяя прэміі прысуджаны Е. Тарасу. Трэцюю прэмію атрымаў таксама С. Раманаў. Заахвочвальныя прэміі прысуджаны Л. Замхаў і іншым. На элітку: плакаты мастакоў С. Раманава і Л. Замхава.

ПРОЛЕТАРЫЙ УСІХ КРАІН, ЕДНАПЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА

І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАДЗЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 59 (1178) Серада, 24 ліпеня 1957 года Цана 40 кап.

Баявыя задачы культурна-асветных устаноў

Мільёны людзей нашай Радзімы працуюць на фабрыках, заводах, будоўлях, транспарце, на неабсяжных паях калгасаў і саўгасаў. Пасля працоўнага дня савецкі чалавек хата добра, культура адпачынку і для гэтага ў нашай краіне створаны вялікія магчымасці. Да паслуг народа — тэатры, канцэртныя залы, кіно, радыё, вялікая сетка дамоў культуры, клубоў, хат-чытальні, бібліятэк. Дзейнасць устаноў культуры — важная частка ідэалагічнай работы партыі. XX з'езд КПСС паставіў задачу: ператварыць клубы, бібліятэкі, чырвоныя гурты ў сапраўдныя апорныя базы партыйных арганізацый для наладжвання масава-палітычнай і культурна-асветнай работы сярод розных слабаў насельніцтва.

У кожнай вобласці ёсць добрыя дамы культуры, клубы, хат-чытальні, бібліятэкі, якія карыстаюцца вялікім аўтарытэтам у насельніцтва, працягваюць шмат творчых ініцыятыў у сваёй вялікай і ганаровай працы.

Цікавую і рознастайную работу праводзіць, напрыклад, Уздзенскі раённы Дом культуры. Паміж іх асабліва цікава адрамантавана, абсталявана неабходнай мэбля, мае культурна-асветны характар чытацкія лекцыі, даклады, праводзяцца тэматычныя і літаратурна-мастацкія вечары, канцэрты і іншыя масавыя мерапрыемствы. У доме культуры аформлены стэнд, які адлюстроўвае развіццё эканоміі калгасаў раёна, дасягненні лепшых жывёлаводаў, мелянікатараў, абсталяваны аграбібліятэка. Тут працуюць харавыя, танцавальныя, драматычныя гурты, ёсць гурткі народных інструментаў, дымбалістаў, баяністаў, акардэаністаў, крэм і шпінты і іншыя. У мастацкай самадзейнасці ўдзельнічаюць звыш 200 чалавек.

Вялікай папулярнасцю ў насельніцтва карыстаецца агітбюро Дома культуры. У мінулым годзе яна арганізавала 33 выступленні, звыш 20 ведаў у калгасе раёна зроблена ўжо сёлетня. Прыязджаючы на месца, удзельнікі агітбюро дапамагаюць партарганізацыям выпускаць напсеныя газеты, сатырычныя лісты, праводзяць гутаркі, арганізуюць канцэртныя выступленні і г. д. На ініцыятыўе раённага Дома культуры 16 агітбюроў

Цікавую і рознастайную работу праводзіць, напрыклад, Уздзенскі раённы Дом культуры. Паміж іх асабліва цікава адрамантавана, абсталявана неабходнай мэбля, мае культурна-асветны характар чытацкія лекцыі, даклады, праводзяцца тэматычныя і літаратурна-мастацкія вечары, канцэрты і іншыя масавыя мерапрыемствы. У доме культуры аформлены стэнд, які адлюстроўвае развіццё эканоміі калгасаў раёна, дасягненні лепшых жывёлаводаў, мелянікатараў, абсталяваны аграбібліятэка. Тут працуюць харавыя, танцавальныя, драматычныя гурты, ёсць гурткі народных інструментаў, дымбалістаў, баяністаў, акардэаністаў, крэм і шпінты і іншыя. У мастацкай самадзейнасці ўдзельнічаюць звыш 200 чалавек.

Вялікай папулярнасцю ў насельніцтва карыстаецца агітбюро Дома культуры. У мінулым годзе яна арганізавала 33 выступленні, звыш 20 ведаў у калгасе раёна зроблена ўжо сёлетня. Прыязджаючы на месца, удзельнікі агітбюро дапамагаюць партарганізацыям выпускаць напсеныя газеты, сатырычныя лісты, праводзяць гутаркі, арганізуюць канцэртныя выступленні і г. д. На ініцыятыўе раённага Дома культуры 16 агітбюроў

Вялікай папулярнасцю ў насельніцтва карыстаецца агітбюро Дома культуры. У мінулым годзе яна арганізавала 33 выступленні, звыш 20 ведаў у калгасе раёна зроблена ўжо сёлетня. Прыязджаючы на месца, удзельнікі агітбюро дапамагаюць партарганізацыям выпускаць напсеныя газеты, сатырычныя лісты, праводзяць гутаркі, арганізуюць канцэртныя выступленні і г. д. На ініцыятыўе раённага Дома культуры 16 агітбюроў

У рэспубліцы закончыўся конкурс на лепшы плакат, прысвечаны 40-гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Уста — на конкурсе было прадстаўлена 40 плакатаў мастакоў Беларуса. Другая і трэцяя прэміі прысуджаны Е. Тарасу. Трэцюю прэмію атрымаў таксама С. Раманаў. Заахвочвальныя прэміі прысуджаны Л. Замхаў і іншым. На элітку: плакаты мастакоў С. Раманава і Л. Замхава.

што ёсць у раённыя цэнтры — ёсць і ў нашай краме».

Такая прадбачлівасць у падрыхтоўцы да шкільнага сезона — толькі эпізод у рабоце А. Барысевіча.

Рост матэрыяльнага добрабыту калгаснікаў, значнае павелічэнне грашовых і натуральных прыбыткаў сістэматычна павышаюць пакупную здольнасць. Цяпер у кожнай сельскай краме, якая добра працуе, з месяца ў месяц расце таваразварот. Але і гэты рост загада прадугледжаны і закладзены ў задзённым годавым плане продажу тавараў. Траба толькі забяспечыць яго выкананне. А гэта і залежыць у першую чаргу ад аператыўнасці загадчыка сельскай крамы, ад яго ўмення правільна вывучыць попыт насельніцтва і забяспечыць свечасовую дастаўку тавараў на месца.

Аляксандр Лявонавіч добра ведае, што ў выкананні плана таваразвароту галоўную ролю адгравывае асартымент тавараў. Вось чаму поўнай наўзнасці асартыменту ён удзельнічае пераважна ўвагу. А гэта, колькі, якіх і якіх тавараў будзе завезена, залежыць не толькі ад выканання плана продажу тавараў, але і галоўнае — на колькі поўна будзе задаволены попыт насельніцтва на неабходны тавар.

У меляніцкай краме нама амярчэных матэрыяльных каштоўнасцей, нама ляжальных тавараў, хоць асартымент вырабаў тут вельмі багаты. Але тавар тут падарваны з вяданнем справы, як кажучы,

С. ПУЦЬЛЕУ, намеснік загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ.

створана пры сельскіх клубах і хат-чытальнях, якія абслугоўваюць калгасны раён.

Уздзенскі раённы Дом культуры выдэ дзейную падрыхтоўку да 40-годдзя Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі чыял лекцыі, прывесаныя гэтай гістарычнай дзеі, праводзяцца кінофестывалі, вечары-сустрэчы з ветэранамі рэвалюцыі і працы, выпускаюцца радыёгэста «Год саракавы» і г. д.

Касцюковіцкі, Ашмянскі, Клічаўскі, Чырвонопольскі, Любанскі і іншыя раённыя дамы культуры, многія клубы і хат-чытальні дзейна рыхтуюцца да рэспубліканскага агляду культасветустаноў, праводзяць тэматычныя вечары, вечары моладзі і іншыя цікавыя і змястоўныя мерапрыемствы. Чырвонопольскі раённы Дом культуры правёў вечар моладзі на тэму: «Ты кіліч на погляд, комсамольскі білет». З зададам выступіла член райкома комсомола Д. Серакова. Успамінамі аб стварэнні першай комсамольскай арганізацыі ў раёне падзяліўся былы член гэтай арганізацыі І. Емяльчэнка. Аб гераічных справах моладзі ў тыле ворага ў гады Вялікай Айчыннай вайны расказаў Л. Асмаўскай.

Змястоўна і цікава прайшоў вечар п'ятанія і адказаў у калгасе імя Пушкіна Ашмянскага раёна. На пытанні, звызанна з паставанай чэрвеньскага Пленума ЦК КПСС «Аб антыпартыйнай групе Маленкова, Кагановіча, Молатава», адказаў сакратар райкома партыі тав. Хадаровіч. Старшыня райвыканкома тав. Сцяпанавіч расказаў аб ільготна калгаснікам, якія перасяляюцца з кутароў, а таксама аб паставане ЦК КПСС і Совеца Міністраў СССР «Аб адмене абавязковых паставак сельскагаспадарчых прадуктаў дзяржава гаспадаркамі калгаснікаў, рабочым і служачым».

Многіх калгаснікаў цікавілі пытанні аховы сацыялістычнай і асабістай уласнасці ў нашай краіне, а таксама пытанні, якія датычаць сям'і, быту. На іх адказаў народны судзія тав. Шкельнік. Вялікая колькасць пытанняў была задана загадчыку мясцовага сельцо тав. Бондару, а таксама старшнікам калгаса тав. Маленкаму.

Басцюковіцкі раённы Дом культуры, рыхтуючыся да рэспубліканскага агляду культасветустаноў, стварыў метадчны кабінет, які аказвае дапамогу — гурткам мастацкай самадзейнасці. У кабінете ёсць неабходная літаратура, складзены план правядзення творчых справаздак клубных устаноў раёна. У бліжэйшы час на сцэне Дома культуры выступяць калектывы самадзейнасці Самацельскай і Хоцімскай хат-чытальні, Гаўрыленскага сельскага клуба і Баранькоўскай бібліятэкі. Да агляду Дом культуры падрыхтаваў спектакль па п'есе В. Шкваркіна «Чужое дзіця».

Вопыт лепшых клубных устаноў заслугоўвае пашырэння. Радасна і тое, што значная частка дамоў культуры, клубоў, хат-чытальні пачала шчыльна звязваць сваю работу з жыццём калектываў, якія яны абслугоўваюць, падпарадкоўваюць сваю дзейнасць вырашэнню канкрэтных задач, мэтанакіравана прапагандаваць лепшы вопыт.

Аднак станоўчы прыклады не могуць заставіць сабой сур'езных недахопаў і памылкаў, якія маюць месца ў рабоце большасці культасветустаноў рэспублікі. Вялікая колькасць дамоў культуры, клубоў, хат-чытальні і сёння бяздзейнічае

з душой, учічаны ўсе мясцовыя асабліва-сці.

Мы звярнулі ўвагу на некалькі скрынак мужыцкіх гумавых боў, якія захаваюцца на складзе.

Тавар, як задоўга нам, не па сезону, ды і навошта столькі боў на параўнальна невялікую вёску.

— Мясцовыя ў нас нізка, — тлумачыць т. Барысевіч, — а надвор'е ў гэтым годзе наўстойлівае: то сонца, то дождж. У нашых умовах гумавыя боў — лепшы абутак. У іх і на ферме, і гной вывозіць, і торф нарыхтоўваць, хоць куды — не бяда.

З радасцю адчуваецца, як моцна звызаны гэты чалавек з таварамі і попытам народа.

У краме ёсць «Сшытак незадаволеннага попыту». Праўда, запісаў пакупнікоў у ім няма. На калгасным двары з гэтай прычыны нам растлумачылі, што, маўляў, няма ніякай патрэбы рабіць запісы ў гэты сшытак.

— Усе намы запатрабаваны і без таго задавальняюцца, варта толькі сказаць аб гэтым Аляксандру Лявонавічу.

Затое сам загадчык крамы час-ад-час робіць заўвагі ў гэтым сшытку. Вось адна з іх: «Адрэжаны шафры, двухстворкавыя, люстэркавыя або камады. Завезці шэсць штук. Тэрмін — два дні».

З радасцю гаворыць загад

На летнія тэмы

Ліпень. Ціха, залітыя сонцам вуліцы Бабруйска, акаймваныя густой зелянінай. Пяністыя паркі і сады з мноствам уплыных куткоў, якія здаюцца, так і запрашаюць зайдзі да нас і адпачні ад спакоці.

З кніжкам у руках спяшаюцца дзяткі. Дзяцей, як і дарослых, вабіць да сабе цягніцы сад імя Бахарава, гарадскі парк. Яны ідуць сюды.

І вельмі добра было б, каб сады і паркі, адкрытыя чыталні і эстрады выкарыстоўваліся для сапраўднага адпачынку, былі зграбна і прыгожа аформлены, а ў ціхіх летніх вечарах сталі месцам выступленняў прафесіянальных і самадзейных мастацкіх калектываў. На жаль, гэтыя выдатныя магчымасці не выкарыстоўваюцца.

Прыемна кроцьчы на вуліцах, дае добрую руку кланатлівага гаспадару расставіла кніжныя кісткі, а то і проста сталі літаратурны. Мімаволі спыняюцца, перагортваюць старонкі новай кніжкі і купляюць адзін з цікавых і змястоўных плакатаў. На тэрасе ў асенні высокіх кустоў хціліся над газетамі чытаць самых розных узростаў Вера Міхайлаўна Зорына, загадніца бібліятэкі, многае збрала для таго, каб як мага лепш задаволіць патрэбы наведвальнікаў.

Цікаваць да літаратуры ў многім вызначае культурнае аблічча Бабруйска. Вось прайшоў юнак з кніжкай у руках, і мы накіраваліся за ім: Ён спыніўся каля аднапавярховага будынка «Бібліятэка імя А. С. Пушкіна». На вокзанах—квэсты. Маленькія, але ўтульныя залы, дзе размешчаны партрэты пісьмемнікаў, выстаўкі літаратуры, прыгожыя і змястоўныя плакаты. На тэрасе ў асенні высокіх кустоў хціліся над газетамі чытаць самых розных узростаў Вера Міхайлаўна Зорына, загадніца бібліятэкі, многае збрала для таго, каб як мага лепш задаволіць патрэбы наведвальнікаў.

У клубх промкааперацыі быў наладжаны дыспут аб патрабаваннях і дражных густах. Маляўнічыя, дасціпныя плакаты, цікавыя выступленні дапамагалі работным, юнакам і дзяткам, разабрацца ў тым, як прыгажэй апрацаваць, як паводзіць сябе са старэйшымі. Роботнікі сувязі правялі цікавую канферэнцыю: «Жыццё Леніна—вядлікі прыклад для моладзі».

«Траба выходзіць чытаць!»—такі, хоць нізкі і не запісаны лозунг вызначае ўсю работу бібліятэкі. Дыспуты і канферэнцыі, якія праводзяцца разам з актывам рабочых клубаў, дапамагалі невялікай бібліятэцы згуртаваць вакол сябе актыў больш чым у тры тысячы чалавек.

Цяпер тут праводзяцца «Ленінскія чытанні». Ужо некалькі дзесяткаў чалавек прымае ўдзел у гэтых чытаннях.

Бабруйчане не засталіся ў баку ад багацця і шматграннага культурнага жыцця краіны. Апрача спектакляў вандруючага калгаснага тэатра, без якога знаходзіцца ў горадзе, выхара мелі магчымасць з вясны прагледзець спектакль Рускага драматычнага тэатра Марыйскай АССР, Смаленскага тэатра лялек, Магілёўскага абласнога тэатра. Яны слухалі канцэрты Беларускага і Волжскага народных хораў, аркестра народных інструментаў пад кіраваннем І. Жыноўіча, венгерскага ансамбля «Чардаш» і іншых цікавых калектываў і саістаў. Цяпер тут з поспехам выступае Сызранскі дзяржаўны драматычны тэатр.

На экранх кінотэатраў дэманструюцца новыя фільмы—«Ілья Муромец», «Палеская легенда», «Незвычайнае лета», «Валдаўскія дні» і іншыя.

Янаўна аматары футбола прысутнічалі на цікавым саборніцтве паміж юнацкімі фабрыка імя Халтурына і аўтаахінікама. Лекцыі, выстаўкі, фотавыставы арганізавала Дом санітарнай асветы. Яго работнікі робяць тое, што аказалася не пад сілу гарадскому Дому культуры, які чамусьці зусім не працуе ў летні час.

Есць у горадзе таленавітыя калектывы мастацкай самадзейнасці. Ансамбль песні і таца промкааперацыі заняў прызавае мес-

ца на Усебеларускім фестывалі моладзі. 65 удзельнікаў мастацкай самадзейнасці ўзнагароджаны медалямі. У аўтаахінікуе спой дуэлямі аркестра, а на дэсааімінаце—хор. Але галасоў гэтых калектываў, на жаль, не чуваць у гэтыя дні. Вельмі радзіма яны маюць магчымасць карыстацца эстрадай гарадскага парка. Наогул даўна, што на летні перыяд, калі рабочыя маюць асабліва вялікую патрэбу ў культурным адпачынку, у Бабруйску чамусьці не працуюць многія рабочыя клубы.

Афармленне горада даволі аднастайнае. Стэнды, якія зроблены па аднаму стандарту, афарбаваны чырвонай фарбай і размешчаны ўздоўж вуліц і садоў, часам выяўляюць даволі абмежаваны мастацкі густ іх стваральнікаў. Няма тут арыгінальных скульптурных кампазіцый, цікавых рэпрадуючых жыццёвых палатноў або маляўнічых будынкаў. Абмяканасць да афармлення зусім неадрававаўна ў горадзе, дзе працуе жыццёвая студыя і ёсць здольныя прафесіянальны і самадзейныя мастакі.

Даўна, што не толькі на вуліцах і плошчах, але і ў парках рэдка сустраенне плакаты на беларускай мове на тэмы жыцця нашай рэспублікі і вобласці. Нават на стэндах, прысвечаным Янку Купалу, текст напісаны на рускай мове.

Цэнтрам мастацкага жыцця горада і культурнага адпачынку ў летні час звычайна бывае гарадскі парк. Але ў Бабруйску ён не заняў пачэснага месца. Першае, што сустракае наведвальніка, які прыходзіць у парк, гэта высокая зелянаватая агарода, якая закрывае ўсё, што знаходзіцца на тым баку яе. Яна ўзводзіць парк на шчыце брамы кісіць аб'ява аб тым, што тут штодзённа наладжваюцца вылікі гульні і пачынаюцца яны ў сем гадзін вечара. Такія ж пачытыя-блнытныя ва ўсіх канцах горада аб'яваюць аб аднастайных мерапрыемствах парка, праграма якіх вельмі рэдка мяняецца. Таму бабруйчане і чытаюць іх абязвава.

Першым наведвальнікам парка ў той дзень, калі нам давялося быць у ім, аказаліся дзяткі, якія прайшлі ў парк раней часу і навіпералкі пабеглі па грамадзкім алей. Іх вясёлыя галасы разбудзілі сонную цішыню парка, але не надоўга.

— Стой, пракратыя! Стой, кажу! Куды высь вас, гарознікі! Колькі тлуму ад іх!—незаводепа гаворыць вартанік, што невадома адкуль з'явіўся перад вачыма дзяткі.

Такая была не вельмі вясёлая сустрэча першых малалетніх гасцей.

Але чаканне давялося надюга. Праз пяць мінут галінік паказаў роўна сем, і вяснічкі парка ўрачыста адчыніліся для ўсіх грамадзян.

...Густыя галінкі дрэў сплаліся над дарожкамі, ствараючы своеасабытны «тулелі». Яны тут-жа, каля новай агароды, пабілі ад першай і канчаліся. Парк аказваўся невялікім, не большым, чым мінакскер каля тэатра імя Янку Купалу. Дзям тут дазволена знаходзіцца толькі да трох гадзін. А людзей у гэтыя часы ў парк не багата. Некалькі хлопчыкаў і дзятчатак, якія прытуліліся ў асенні невялікага дрэва, чытаюць і вышываюць. Найбольш дапытлівы сочыць за рукам макета дзятчаты электрычнай чыгункі. Але кожны дзень гэтае відэніча надучае сваёй аднастайнасцю. І таму парк не вельмі вабіць малых бабруйчан.

Нехта сказаць, каб у парк не было мастацкага афармлення. Некалькі скульптурных кампазіцыйных партрэтаў, такіх, як і ў іншых парках Беларусі, але размешчаны яны без належнага мастацкага густу і ўліку размяшчэння павільнаў. Так, скульптура дзятчыны-калгасніцы ўзвышаецца каля павільна з налісам «Білярдына». Якая тут сувязь паміж скульптурай і тым, што адбываецца ў павільне, — незразумела.

Есць у парк фестывальнае алей — самая багатая ў сэнсе афармлення. На ёй

літаральна ніводнага жывога, неаформленага кушца. Усе старанна закрыты шчытамі з лісамі аб рабоце прамысловасці краіны, сцягамі дэмакратычных рэспублік. Але сцягі даўно вышлі, іх фарбы расшліся. Пад кожным сцяжком — маленькая таблічка. На ёй раней была напісана назва дзяржавы, якой належыць сцяг, а цяпер ад дажджу і гэтыя таблічкі ўжо страцілі колер і нічога не абазначаюць. Некалькі бліскучых ёлачных цацак, размешчаных уздоўж алей, завяршаюць яе фестывальнае ўбранне. Відань, усё гэта было зроблена напярэдадні гарадскага свята моладзі, але да пачатку Сусветнага фестывалю, апрача шэрых плям, амаль нічога не засталося.

Каля павільна дзевяты вечара, калі лёгкі прысмак разіваецца па алейх, тут абраецца асноўная маса наведвальнікаў. Крыклівыя гукі духавога аркестра, размешчанага непадалёк ад брамы, відань, павільна пачынаюць слых бабруйчан. Але гэтыя музычныя вылікі ў іх мала радзілі. Паўней гукі аркестра бываюць чутны толькі з боку танцавальнай пляцоўкі, куды і накіроўваецца моладзь. Гэтая пляцоўка — самае бойкае месца ў парк у і, відань, цэнтр яго вясёльнага жыцця. Тануюць там пераважна факстроты і таго.

У павільне з налісамі «Білярдына» і «Чыталня» — гукаў шароў. І гэта вельмі дрэнна ўплывае на наведвальна чыталні, бо чытачам надта замінаюць і білярд і вышчыя інтаныя факстроты.

Праўда, здароўца і шчаслівыя вечары, калі на эстрадзе выступае які-небудзь цікавы музычны калектыў. Калі мы днём наведвалі парк, служачы перанослі крэслы з эстрады ў чыталню. Увечар тут выступаў сімфонічны аркестр Беларускай філармоніі і жадаючых паслухаць папулярную музыку было так многа, што давялося сабраць крэслы і зэдлікі з усёго парка. Але, на жаль, такіх культурных вечароў у парк бывае не вельмі многа.

Летні адпачынак гараджан Бабруйска арганізаваны без дастаткова ўліку высокіх эстэтычных густаў і культурных запатрабаванняў наведвальнікаў паркаў і канцэртных эстрадаў. Але гэта загана не толькі Бабруйска.

Многа яшчэ можна зрабіць для таго, каб цікавей і вяселей было там, дзе ў пэўныя летнія дні і ціхіх зорных вечары збіраюцца людзі адпачываць.

Мастацкае афармленне баз летняга культурнага адпачынку павінна быць зроблена з добрым густам і ініцыятывай, у адпаведнасці з тымі падзеямі, якія асабліва хваляюць цяпер совецкіх людзей. Серод важнейшых падзей — VI Сусветны фестываль моладзі ў Маскве і надыходзячае 40-годдзе Савецкай улады. Аднак тут траба пазбагаць стандарту, натворага пераймання таго, што ўжо ёсць у іншых гарадах.

У афармленні горада павінны быць выкарыстаны славутыя эпізоды барацьбы бабруйчан за перамогу Вялікага Кастрычніка, рэпрадукцыі карцін і пано беларускіх мастакоў па гістарычныя і жанравыя сюжэты «скульптурныя» групы і партрэты выдатных людзей рэспублікі і вобласці.

У парк на летні час вартэ скаацэнтравань працу гарадскіх самадзейных мастацкіх ансамбляў, драматычных, танцавальных і музычных калектываў, чыталняў літаратуры.

Есць многа розных і цікавых форм мастацкай прапаганды ў летні час: творчыя вечары пэзаў, кампазітару, персанальныя і жанравыя выстаўкі прафесіянальных і самадзейных мастакоў з уступнымі лекцыямі і іншае. Але шырокае выкарыстанне іх залежыць ад вынаходлівай ініцыятывы і творчых пошукаў тых арганізацый, якім даручана гэтая важнейшая грамадская справа.

Ф. ВЫСОЦКІ.
(Наш спец. кар.)

Бабруйск.

Удзельнікі VI Сусветнага фестывалю моладзі

Студэнтка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Таціяна Аршышка будзе ўдзельнічаць ва ўрачыстым канцэрце ў Маскве ў час фестывалю.

На адммку: Т. Аршышка.
Фота І. Салавейчыка.

Перасоўна выстаўка

Вялікім поспехам карыстаецца перасоўная выстаўка твораў совецкіх мастакоў, арганізаваная дырэкцыяй мастацкіх выставаў і паварам Міністэрства культуры СССР.

Эсэны 130 работ жывапісу і графікі экспануюцца ў выставачных залах і пакоях адпачынку Палаца культуры чыгуначнікаў імя В. І. Леніна ў Гомелі. Тут выстаўлены, напрыклад, такія вядомыя творы, як работа А. Плястава «Онантава», В. Прагера «В. І. Ленін у рабочым гуртку», Р. Фелера «Легуенчыкі». Шмат гледачоў збірае каля сабе жанравае палатна А. Кітаева «Роднае месца на перыферыі».

Н. ЗОРЫН.

Новы кіночасопіс

Кіностудыя «Беларусьфільм» выпусціла чарговы, 20-ы нумар кіночасопіса «Савецкая Беларусь». Ён адкрываецца рэпартажам з мінскага стамабудуўнічага заводу імя Кірава, прысвечаным працоўным справам кіраўцаў, якія яны сустракаюць у любівай Савецкай улады.

Другі сюжэт расказвае пра калгас імя Сталіна Івацэвіцкага раёна, пра яго барацьбу за павышэнне прадукцыйнасці жытэлагадоўлі.

У кіночасопісе паказаны Рагачоўскі малочна-кансервны завод, які рыхтуецца да ўдзелу ў міжнародным выставі ў Дамаску, а таксама Жлобінскі пушаскоўскі дзе, дзе з поспехам вырошчваюцца новыя парода качак «Белая маскоўска».

Іншыя сюжэты расказваюць пра дружбу школьнікаў Кітая і Беларусі; а таксама пра выступленне артыстаў венгерскага ансамбля «Чардаш» у Мінску.

Баявыя задачы культурна-асветных устаноў

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)
звычайна павелічэння вытворчасці жытэлагадоўчых прадуктаў.

Работа культурна-асветных устаноў на баявае асветнае значэнне ў нашы дні, калі абвастрылася ідэалагічная барацьба на міжнароднай арэне. Таму абавязак устаноў культуры вясці неспрымальную барацьбу супраць варожай ідэалогіі. Культурна-асветная работа павінна быць баявой, наступальнай, каб яна садзейнічала росту камуністычнай свядомасці і працоўнай актыўнасці мас. Устаноў культуры разам з партыйнымі арганізацыямі, прапагандыстамі і агітатарамі павінны выкрываць наклінічкі выдумкі, дэмагатычныя заявы, ствараць грамадскую думку вакол нобсцовай перажытка капіталізма ў свядомасці і быццэ, парухальна працоўнай і грамадскай дысцыпліны, раскідальнак сацыялістычнай уласнасці, ствараць неспрымальную абстаноўку вакол асоб, якія займаюцца п'янствам або дапускоў аб амаральныя ўчынкы, вядуць паразітычны спосаб жыцця.

Неад'емная частка культурна-асветнай работы — антырэлігійная прапаганда. Між тым факты сведчаць, што ў многіх раёнах Брэсцкай, Магілёўскай, Маладзечанскай, Гродзенскай абласцей навукова-атэістычная прапаганда запусчана, не выкрываецца шкоднасць рэлігійнага светлагляду. Запусчана культурна-асветная работа ў раздз раёнаў рэспублікі, слабець яе стварэнне спрыяльнае абстаноўку для дзейнасці розных сектанцкіх прапагандыстаў, вандруючых чыталняў, дэкламатараў рэлігійных вершаў.

Такое становішча нельга далей цярпець. Траба часцей праводзіць лекцыі і гутаркі на навукова-атэістычныя тэмы, лепш распусьджаць атэістычную літаратуру, наладжваць дэмааграфію фільмаў антырэлігійнага характару, арганізаваль выстаўкі і вітрыны літаратуры на прыродна-навуковыя тэмы, праводзіць чыткі артыкулаў з газет, часопісаў, мастацкіх твораў, у якіх выкрываецца рэакцыйная сутнасць рэлігіі.

Важна дамагчыся, каб у кожным клубе, хаце-чыталні былі створаны гурткі мастацкай самадзейнасці. Вялікую дапамогу культасветустановам у арганізацыі адпачынку працоўных, рабоце гурткоў мастацкай самадзейнасці павінны аказаць рэспубліканскія і абласныя дамы народнай творчасці, а таксама нашы пісьмемнікі, кампазітары. У нас яшчэ вельмі мала частушак, песень, п'ес на надзённыя тэмы для самадзейных калектываў.

Наўхілы рост культурнага ўзроўню совецкіх людзей прадаўляе высокія патрабаванні да работы бібліятэк. У рэспубліцы ёсць многа дзяржаўных, калгасных, прафасянальных і іншых бібліятэк, якія ўмею прапагандаваць кнігу, працоўваюць яе ў шырокай масе працоўных.

Талачыцкая раённая бібліятэка, напрыклад, стварыла на прадпрыемствах і ў

калгасх раёна 24 бібліятэчкі-перасоўкі, якія абслугоўваюць звыш тысячы працоўных. Сельцоўская сельская бібліятэка Віцебскага раёна абслугоўвае звыш 400 мясцовых калгаснікаў і механізатараў. Для лепшага абслугоўвання насельніцтва бібліятэка мае ў цэнтры калгаса імя Варашылава свой філіял, а ў брыгадах і на фермах — шэсць перасоўных бібліятэчак.

На жаль, так працуюць далёка не ўсе бібліятэкі. Праверка паказвае, што рад бібліятэк Вяльскага, Даманавіцкага, Нараўлянскага, Саложынскага, Скідзельскага, Свіслацкага і некаторых іншых раёнаў абслугоўвае абмежаванае кола чытачоў, пераважна на сутнасці ў кнігасховішчы. Інтэрэсы справы патрабуюць рашучага паліпшення дзейнасці бібліятэк усіх арганізацый і вядомасці.

У рэспубліцы ўсё яшчэ дрэнна рыхтуюцца кадры клубных работнікаў. Культурна-асветныя чыталні, музычныя школы і вучылішчы і да гэтага часу выпускаюць людзей, многія з якіх не здольны кіраваць хорами, драматычнымі, танцавальнымі і іншымі гурткамі, наладзіць штодзённую культурна-масавую работу сярод працоўных. Дрэнна вядзецца падрыхтоўка арганізатараў забаў, чыталняў, дэкламатараў, балетстаў, кіраўнікоў самадзейных калектываў. Міністэрства культуры БССР, партыйныя і совецкія органы на месцах не надаюць належнай увагі падбору і выхаванню кадрыў культасветработнікаў.

Да гэтага часу ў раздз вёсак няма ніякіх аспрадаў культуры, у многіх клубных установах адсутнічае нават неабходнае абсталяванне, інвентар, а асобныя з іх ледзь проста не адлававаюць сярай назве.

Да будаўніцтва і добраапрадкавання клубных устаноў дрэнна прыцягваюцца грамадскія, а таксама сродкі калгасаў, прафасянальных і гаспадарчых арганізацый, спажывецкай і прамысловай кааперацыі. У пачатку гэтага года ЦК КПБ прыняў паставанову аб будаўніцтве калгасных клубаў. У бягучым годзе ў сельгасархках рэспублікі мяркуецца пбудавань 580 клубаў. Аднак выконваецца гэтая паставана неадпаведна. Нічога практычнага ў гэтых адносінах не робіцца, напрыклад, у калгасх Палонкага, Расонскага, Вялікіцкага, Бабруйскага, Шчучынскага і некаторых іншых раёнаў.

Калгасы рэспублікі ў апошнія гады значна ўмацаваліся эканамічна. Есць усё магчымасці ў бліжэйшай два-тры гады мець клубы ва ўсіх сельгасархках. Важна таксама з дапамогай грамадскай прывечы ў належны парадак існуючыя культасветустанова, а таксама арганізаваць паход за добраапрадкаванне і аздэленне гарадоў, раённых цэнтраў, рабочых пасёлкаў, сёл і вёсак рэспублікі.

Паліпшэнне дзейнасці культурна-асветных устаноў, узровень іх работы будучы садзейнічаць умацаванню палітычнага выхавання шырокай масе працоўных, па спыхавому вырашэнню вялікіх задач камуністычнага будаўніцтва.

Перадавы кіяскёр

У 1954 г. у Палаткім гарадскім аддзеле «Саюздрука» пачала працаваць распусьджаальнакам друку ў рэспубліцы Антаніна Шуліка. У першыя ж дні яна паказала свае здольнасці — рэалізавала літаратурны значна больш, чым іншыя кіяскёры.

Кіёск Антаніны Шуліка заўсёды ахайны, чысты. У вітрыне любоўна раскладзены кнігі, часопісы, паштоўкі.

Да кіёска падыходзіць пакупнікі. — Чым парадзец з навінак, таварыш кіяскёр? — цікавіцца адны з іх.

— Атрыманая новая літаратура, прашу пазнаёміцца, воль спіс... — гаворыць Антаніна.

— Нам што-небудзь для падарунка, — апросяць другія.

— Воль двухтомны Пушкіна, «Ціхі Дзень» Шалахава, а воль «Жыццё Кліма Самгіна»

Горкага, — і яна прапануе цікавыя кнігі ў прыгожай вокладцы.

Антаніна Шуліка мае і сваіх пастаянных пакупнікоў, якія рэгулярна набываюць кнігі, часопісы, газеты Нарыдка яны заказваюць выдатны, якія жалалі б набыць. Атрымаўшы заказ Антаніна дамагаецца абавязкова яго выканання.

Антаніна Шуліка не абмяжоўваецца работай у кіёску. Яна часта бывае ў арганізацыйных і на прадпрыемствах горада.

Яе лепшы кіяскёр «Саюздруку» Антаніна Шуліка за апошнія два гады была пяць разоў прамаршана.

Саракагоддзе Вялікага Кастрычніка я абавязкова сустраць выкананнем гадавога плана, — азваўся лепшы кіяскёр «Саюздруку» горада Палатка.

І. ЛУКАШЭВІЧ.

Пакаленне змагароў

Шлях Сымона Баранавых (1900—1942) у літаратуру быў тыповым для большасці нашых пісьмемнікаў стараішага і сярэдняга пакаленняў. У 13 год уперамежку з пасыбоў чужога статку ён скончыў пачатковую школу, зарабіў сабе хлеб парабкоўствам і падзёнай працай. Сапраўдныя жыццёвыя і палітычныя школы для высковага юнака з'явілася служба ў Чырвонай Арміі, у якую ён уступіў у 1920 г. Дэмобілізаваны праз тры гады, будучы пісьмемнік актыўна ўключыўся ў грамадскую працу на вясцы.

У 1925 г. С. Баранавых паступае на рабфак у Мінску, а ў 1931 г. заканчвае літаратурнае аддзяленне педфака БДУ. На час вучобы прыпадае пачатак яго літаратурнай дзейнасці.

Тэмамі яго твораў сталі з'явы селянскага жыцця і побыту як да Кастрычніка, так і ў першыя гады савецкай улады, эпоху з часоў грамадзянскай вайны і беларускай акупацыі, паказ калектывізацый вясці.

Надаўна ў дзяржаўным выдавецтве БССР упершыню выйшаў у свет раман таленавітага празаіка, напісаны ў перадавенныя гады. Гэта найбольш шпелы і павыстаўка завершаны твор пісьмемніка. Павас рамана складала рамонтныя падвігаў гераічнага пакалення совецкіх людзей, якое сваёй самааданай барацьбой з унутранай контррэвалюцыяй і іншаземнымі інтэрвентамі здолела ў першыя гады савецкай улады адстаць заваёвы Кастрычніка.

Твораў аб грамадзянскай вайне і іншаземнай інтэрвенцыі ў савецкай літаратуры, у тым ліку і ў беларускай, напісана багата, але тэма гэтай нечырванай. І можна з упэўненасцю сказаць, што раман С. Баранавых «Калі ўзыходзіла сонца» вытрымаў выпрабаванне часе. Раману ўдзячымы такіх якасці, як гераіка-рамантычны стыль апавядання, пластычная лінка характараў, кампазіцыйная зладжанасць твора, вострыя сюжэты, грамадзянская ланітарнасць і ў той жа час жыццёнасць мовы пры багатым і

многаасроўкі, народнай выразнасці і прастаце.

Пісьмемнік з першых старонак узводзіць нас у курс падзей. Пад наіцям пераважнашых сід праціўніка чэсці Чырвонай Арміі вымушаны аступіць. У невадзікі беларускі гарадок уступілі беларускія легіянеры. Воль як коратка і экспрэсіўна павіда пісьмемнік разбой акупантаў:

«От гэтак занялі гарадок, а назаўтра гэтаю пароў расстралялі:

Намесніка начальніка пошты і тэлеграфу Жыздру: «Чаму засталі сапуты тэлеграфу?»
Тэхнічнага сакратара па зямельных справах Дамаску: «Чаму не ведае, дзе скавалася надзельнасць?»

Расстралялі зубатэхніка Раіцэа: «Чаго перабіраў вуліцу і азірваў?»

Селянская бедната пайшла ў партызаны, а ў гарадку засталася дзейнічаць паліцэйская партыйна-комсомольская арганізацыя на чале з камуністам па мянушцы Дзядзька.

НАШ НЕЗАБЫТЫ ДРУГ

Да пяцідзесяцігоддзя з дня нараджэння Эдуарда Самуілёнка

Пісьменнік вялікага таленту

Споўнілася пяцьдзесят год з дня нараджэння Эдуарда Самуілёнка.

Мне ўспамінаецца яго высокая, худаватая, але дужая постаць з шырокімі плячыма. Светлыя і рэдкія, крыху хвалістыя валасы на галаве, гарбатыя нос, акуляры ў тоўстай рагавой аправе, праніклівы позірк невялікіх шараў, глыбока пасаджаныя вачэй. Глухі і нягучны, але з рашучым інтэнсіўным голас. Катагарычны, заўсёды шчыры, перакананы і поўны запалу выказванні аб літаратурных творах, аб людзях і падзеях, аб наліжных праблемах. Гутаркі пра творчыя планы.

Нібы ўчора ўсё гэта было! А між тым, прайшоў ужо дваццаць два гады з таго часу, як мы разам з Эдуардам вандравалі па Грузію. Па ініцыятыўе Максіма Горкага дэлегацыя беларускіх пісьменнікаў у складзе Эдуарда Самуілёнка, Міколы Хведаровіча, Барыса Мікуліча, Уладзіміра Кавальскага і аўтара гэтых радкоў выехала ў Тбілісі.

Сустрэчы з працоўнымі Грузія, з яе партыйнымі і савецкімі работнікамі, прадстаўнікамі інтэлігенцыі, шалцерамі Чырвонай арміі, рабочымі марганцавага завода, паэтухамі горных раёнаў, кахецкімі вінаробамі, аджарскімі рыбакамі, калгаснікамі Імерцыі, паліўнічымі Мінгралаі ўважліва і ўвасапнілі нашыя ўражанні. Пашырылі наш круггляд.

За час сумеснага падарожжа я блізка пасябраваў з Эдуардам Самуілёнкам. Ён паказаў сабе сумленным і прычыновым чалавекам з шчырым, настойлівым і рашучым характарам. Яго выказванні аб людзях і з'явах былі надзвычай трапнымі, выразнымі, простымі. Меркаванні Эдуарда аб асобных пісьменніках, часам зліліся з саркастычным, часам добрадушным, але заўсёды дацінным і арыгінальным, гучалі як афарызмы і запаміналіся надолга. Ён быў непрыкрытым і жорсткім да ворагаў, але да сяброў працяўляў вялікую адданасць і бескарысліваць. Надзейны друг, ён не цардуў адступленняў ад правы маралі і этыкі, а да людзей несумленных і фальшывых быў бязлітасны.

Маленства Эдуарда прайшло ў Ленінградзе. Ён вырас у вялікім сталічным горадзе з перадавымі рэвалюцыйнымі традыцыямі, у культурным і палітычным цэнтры тагачаснай Расіі. Ён многа чытаў, у гады юнацтва ўважліва вывучаў творы класікаў марксізма-ленінізма і быў палкам пазбаўлены той нацыянальнай і правінцыяльнай абмежаванасці, якая была ўласцівая шмат каму з беларускіх пісьменнікаў таго часу.

Творчы круггляд Эдуарда Самуілёнка быў вельмі шырокі. Ён цікавіўся многім. Любіў літаратурныя творы з акрэсленым сюжэтам і стройнай кампазіцыяй, з напружаным дзеяннем, з дынамічным развіццём падзей, з цікавымі і нечаканымі звязкамі і развязкамі. Усё гэта характэрна і для яго ўласнай творчасці.

Любімым рускім пісьменнікам Эдуарда Самуілёнка быў Максім Горкі. Вельмі блізка Эдуарду былі творы Купрына. Ён лічыў Купрына выдатным майстрам апавядання, у якога многаможа можна навучыцца. З захапленнем разбіраў ён у гутарцы са мною змест апавяданняў Купрына «Афіцеры», «Гамбрінус» і «Штабс-

капітан Рыбікаў». Апошнія асабліва яму падабалася. Высока ставіў ён такія творы, як «Хаджэнне па пакутах» А. Талстога. З савецкіх пісьменнікаў таго часу ён лічыў асабліва бліжэй сабе Іураўнева. З паэтаў любіў Вагрыцкага. У юнацтве Самуілёнка знаходзіўся пад моцным уплывам твораў Джэка Лондана, Р. Стывенсана і А. Конан-Дойля. Ён добра ведаў гэтых пісьменнікаў, часта іх успамінаў і не аднойчы перачытваў, асабліва першых двух.

Эдуард любіў пагаварыць на літаратурныя, гістарычныя і прыродазнаўчыя тэмы. Ён быў цікавым суб'екцівам. Любіў раскажваць пра сваю працу інспектара на памольнаму збору ў канцы дваццятых гадоў, пра свае паездкі па мясцынах Палаччыны, пра даўнія і незвычайныя падзеі і прыгоды, пра розных цікавых людзей, з якімі яму даводзілася сустракацца. Паводле яго апавяданняў, Палаччына паўставала перад слухачом як нейкі чароўны, прыгожы, амаль казачны край.

У Эдуарда Самуілёнка была надзвычайная памяць. Ён ведаў мноства цікавых гістарычных фактаў, вельмі любіў мемуарную літаратуру. Асабліва здзіўляў ён нас сваім дасканалым веданнем гісторыі Польшчы.

Рыхтуючыся да працы над раманам «Будучыня», Эдуард знаёміўся з грузінскай літаратурай, вывучаў грузінскую мову, гісторыю, фальклор, звычкі, побыт і асаблівасці насельніцтва Мінгралаі.

Тэматыка твораў Э. Самуілёнка рознастайная. Ён пісаў пра ліквідацыю кулацтва ў беларускай вёсцы і пра першыя дні калгасаў, пра грамадзянскую вайну і пра аднаўленчую працу, пра рэвалюцыйную барацьбу рабочага класа ў панскай Польшчы і фашысцкай Германіі, пра вайну ў Іспаніі, пра жыццё на граніцы і пра змаганне за савецкую ўладу ў Грузіі.

Упершыню я знаёміўся з Эдуардам у 1934 г. на першым Усебеларускім з'ездзе савецкіх пісьменнікаў. Ён прыехаў незадоўга перад тым з Палачкі ў Мінск і працаваў у газеце «Літаратура і мастацтва». Перад тым я ведаў яго завонач як маладога і здольнага аўтара апавяданняў і апавесцей «Паліўнічыя шчасце», «Тэорыя Каленбруна» і «Герой нацыі». Потым мы часта гутарылі з ім у Маскве на першым Усеаюзным з'ездзе пісьменнікаў.

Мы жылі ў адной гасцініцы «Шарж» навушцы Пятраўскага тэлеграфа і дзяліліся ўспамінамі ад дугата і бачанага. Эдуард Самуілёнка адыйшоў ад нас вельмі раптам. Цяжка, наўмоўна хвароба — туберкулёз горла — скасіла Эдуарда на трыццаць другім годзе жыцця. Да яго ішоў толькі падшыла творчая сталасць. Яго талент ішоў толькі пачаў расквітацца на сапраўднаму. Апошнія творы Самуілёнка, першая кніга рамана «Будучыня» і п'еса «Пагібель воўка» сведчылі, што расце выдатны майстар прозы і драматургіі, пісьменнік вялікіх магчымасцей.

Тое, што стварыў Эдуард Самуілёнка, трывала ўвайшло ў гісторыю беларускай літаратуры. Яго творы з'явіліся ўзорам сюжетнай апавядальнасці ў лепшым сэнсе гэтага слова, узорам высокай ідэйнасці, патрыятызма, інтэрнацыянальных пацукцяў.

Віталь Вольскі.

Творчы скарб

Успамінаючы зараз, праз 21 год пасля апошняй сустрэчы, пра Эдуарда Самуілёнка, я са здзіўленнем думаю: якім бліскучым і якім кароткім быў яго творчы і жыццёвы шлях! Усёго пяць гадоў прайшло ад выхаду яго першай кніжкі «Тэорыя Каленбруна» ў 1934 годзе да апошняга твора — пастаноўкі яго п'есы «Пагібель воўка» ў 1939 годзе.

Пяць гадоў! Мала каму з пісьменнікаў удавалася за такі кароткі час заваяваць такую чытача да сабе, да сваіх твораў. А Эдуард Самуілёнка быў такі адным з любімых пісьменнікаў і адным з таленавіцейшых драматургаў.

З такой напружанасцю трэба было працаваць, каб за гэты час выдасць столькі твораў: «Тэорыя Каленбруна», два зборнікі апавяданняў — «Пункт апары» і «Дачка эскадрона» (1935 і 1937), раман «Будучыня» (1938), п'есы «Сержант Дроб» і «Пагібель воўка» (1935 і 1939).

А колькі задум і творчых планаў застаўся нявыкананымі!

Я памятаю, як напружана працаваў Эдуард Самуілёнка ў 1936 годзе над раманам «Пагібель воўка», што быў задуманым, як шырокае палатно аб жыцці і перабудове беларускай вёскі, аб жорсткай валадары барацьбе ў першыя калектывізацыі. Першыя раздзелы рамана былі надрукаваны ў часопісе «Полымя рэвалюцыі» ў 1936 годзе. Дачасная смерць не дала Эдуарду Самуілёнку ажыццявіць свае планы і задумкі. Застаўся толькі п'еса «Пагібель воўка», створаная ім на матэрыялах аднаго з незакончаных раманаў.

Але і той творчы скарб, які пакінуў пасля сваёй заўчаснай смерці пісьменнік, увайдзе дарогім укладам у скарбніцу нашай мастацкай літаратуры.

З Самуілёнкам мяне здарыла даўняя дружба, ішоў далі я працаваў у Палачку ў рэдакцыі газеты «Чырвоная Палаччына» і ў філіі «Малодзінка» ў 1927 годзе. Ён тады працаваў у Роспінск сельсавете Дрысенскага раёна, быў актыўным карэспандэнтам газеты і толькі спрабаваў свае сілы ў пэдагігі.

У 1934 годзе я сустрэўся ізноў з Самуілёнкам ужо ў Мінску пасля свайго прыезду з Ленінграда, дзе быў на вучобе. Яго першая кніжка «Тэорыя Каленбруна» ужо заваявала сімпатыі масавага чытача і мець добрую водгукі крытыкі.

Высокага росту, шырока ў плячах, з агрэманічнымі далонямі праніклівага погляду, якіх ніяк нельга запамінацца, са светлым вяселым, развітым профілем, з уважлівым і дэталізаванымі бланкітнымі вачыма, жывым і радзуным поглядом іх, — такім ён запамінаўся.

Чалавек нястомнай энергіі, бязмежнага аптымізма, нагэснай жывацінасці і вяселасці, заўсёды знаходзіўся і дацінным, і неак адразу, з першай гутаркі, выклікаў прыхільнасць да сабе. Разам з гэтым далёка не поўнымі рысамі свайго характару ён валодаў выключнай паміаццю, багатайшай назіральнасцю над з'явамі жыцця, прыроджаным народным гумарам і вельмінай працавітасцю.

Яго працавітасць сапраўды выкалікала здзіўленне. Ён мог два-тры тыдні працаваць запар, не адрываючыся ад стала з ранку да поўначы. У такіх перады творчае звапаванасці ён жыў падзеямі сваіх твораў, думкамі сваіх герояў і ў яго гаварылі толькі аб іх. Чарнавікі яго рукапісаў сведчалі аб упартай, напружанай працы над кожным словам, над кожнай дэталю вобраза.

Так, у прыватнасці, за некалькі тыдняў ім была створана п'еса «Сержант Дроб». Калі каротка сфармуляваць творчыя прычыны Эдуарда Самуілёнка, яны выглядаюць прыкладна так: высокая патрабавальнасць да сабе як пісьменніка, праўдзівасць таго, аб чым пішаць, бо мастацкі твор не перціць ніякага фальшу, дасканалая арганізацыя таго жывацівага матэрыялу, які пакладзены ў аснову твора, філігранная работа над словам, як зроктам мастацкага адлюстравання жыццёвых з'яў.

— Пісьменнік, асабліва празаік і драматург, не мае права пачынаць пісаць, пакуль у галаве яго, у думках, у сэрды яго не будзе вынашана, выкрышталізавана асновная ідэя твора, — гаварыў заўсёды Самуілёнка. І сам ён свята прытрымліваўся гэтага правіла.

— Твор павінен быць востражэтаным, — гаварыў ён. — Аповесць, раман, п'еса тады будзе чытацца або глядзецца з ахвотай, калі ў іх закладзена правільная ідэя і калі ён пабудаваны на дынамічным разгорванні падзей. Кніга, якую можна пакінуць чытаць у любым месцы і ў любым час, — дрэнная кніга.

І сапраўды, калі чытаеш любы твор Самуілёнка, ён адразу захапляе тебе, ён выдзе чытача ад старонкі да старонкі, ад падзеі да падзеі з неаслабнай напружанасцю. Вострыя канфілікты, аскрэпаны характары, поўнакротныя вобразы бярэць чытача пад свой уплыў, прымушаюць яго жыць ачунанымі герояў, дэталізавана і гучна тых падзей, якія адбываюцца ў творы.

Алесь ЗВОНАК.

Чулы сябра

Эдуард Самуілёнка быў частым наведвальнікам Дома пісьменнікаў, які знаходзіўся па Савецкай вуліцы ў Мінску.

Мы жылі з Эдуардам амаль па суседству, у раёне цэнтральнага гарадскога парка, які цяпер носіць імя Максіма Горкага, і неак атрымавалася, што са сходаў, вечароў нарэдка ішлі разам дадому. Самуілёнка быў цудоўным суб'екцівам. Параўнальна малады па гадах, ён ужо да таго часу прайшоў доўгую сур'яную жыццёвую школу, і ў яго змястоўных выказваннях, апонках, разважаннях адчуваўся вопытны, сталы, добры чалавек з цвёрдым, устойлівым поглядам на жыццё.

У час гутарак з Эдуардам амаль намянена ўнікала жывацівая размова аб творчай моладзі. І мне хочацца падкрэсліць гэтую рысу ў незвычайным літаратурным абліччы Самуілёнка — вялікую шчырую любоў пісьменніка да маладых творчых сіл.

Нават незадоўга да смерці, на бальнічным ложку ў туберкулёзным санаторыі «Сасноўка» пад Віцебскам, ён сачыў за творами маладых літаратараў і ад усяго сэрца радаваўся іх поспехам, а таксама зазначаўся, калі які-небудзь літаратар з ліку пачынаючых спыніўся і неабудмана друкваў свае няспелыя, недарэкаваныя вершы, апавяданні, аповесці, п'есы.

У Самуілёнка была вельмі вялікая асабістая пошта. Яму пісалі селькоры, рабкоры, ваякоры, школьнікі, пачынаючыя пісьменнікі, сяляне, рыбакі, паліўнічыя, партызанкі. Многія з іх пасылалі пісьмы яму на адрас Дома пісьменнікаў ці праўдзівых саюзаў.

Да пісьмаў, рукапісаў пачынаючых аўтараў, якіх-б яны ні былі: ці безнадзейныя з першага чытання, ці ўвогуле з «роўнымі дзівацтвамі», ён ставіўся з выключнай увагай. Перачытваў па некалькі разоў і стараўся знайсці «рацыянальнае зерне». Адказваў ён, як правіла, без затрымак і галоўдае, — праўдзіва, не крыўлячы душой. На яго не крыўдзіліся нават пры самай суровай апенцы. Свае адказы Эдуард пісаў заўсёды ад рукі, і яны былі добра, калі-б яны захаваліся і ўвайшлі ў кнігу ўспамінаў аб Самуілёнку, якую неабходна, нарэшце, падрыхтаваць і выдаць у самы бліжэйшы час.

Самуілёнка патрабаваў ад літаратараў любіўных адносін да слова і сам паказаваў прыклад такіх адносін. Усё ў яго было на месцы, разлічана, абдумана і ўважана. І яго багатае творчасць, яго выдатная літаратурная спадчына і цяпер служыць для ўсіх нас цудоўным прыкладам поўнакротнай творчай працы, па заслугах ацэненай савецкімі чытачамі.

Я. САДОЎСкі.

Дом з блакітнымі аканіцамі

Калі пакумаеш, што Эдуарду Самуілёнку 23 ліпеня споўнілася-б усяго толькі пяцьдзесят год жыцця, неак не верыцца, што ён памёр у самым маладым веку, у самым росквіце творчасці. Страшная хвароба — сухоты — заўчасна вырвала яго з багавых радкоў савецкай літаратуры, але ці смерць, ці час не спёрлі яго светлы вобраз з нашай памяці — надворот, яны падкрэслілі сілу і жыццёздальнасць яго твораў. Сапраўды пісьменнік, сын свайго народа і часу ніколі не памірае. Мне хочацца падзяліцца з чытачом сваімі ўспамінамі аб гэтым цікавым і выдатным літаратары і чалавеку.

Наша знаёмства адбылося ў верасні 1930 года. Эдуард Людзігівіч прыёме ў рэдакцыю газеты «Чырвоная Палаччына» верш. Назва яго, здаецца, была «Смерць партызана». І тады сам яшчэ меў патрабу ў добрай парадзе і, здаралася, не мог адрозніць добры верш ад слабага. Прыязны шчыра, што мне не так спадабаўся твор Самуілёнка, як почырк. У рэдакцыі ў той час не было нішчужай машыны, і наборшчыні часта давалі нас за каракулі, якія цяжка было разабраць. Асабліва дасталося нам ад метражніка Гуткіна. Ён пастаўліна дакараў, што мы не пішам, а як крэй драпаем. Самуілёнка-жа пісаў вельмі акуратна: у яго кожная літара была выразнай, а почырк роўны, прамы.

З размоваў з маладым аўтарам мы высветлілі, што ён ужо каля чатырох месяцаў працуе інспектарам на збору памогу з ветраных мільноў і што яго гэтая праца не зусім задавальняе. І таму ён з радасцю прыняў прапанову стаць перапісчыкам замекаў у рэдакцыі. «Я-ж у арміі быў пісарам, — жартаваў ён, — а ў рэдакцыі ты больш любяў работа мне да твару, хоць кур'ерам нават». Так Самуілёнка стаў рэдакцыйным «пісарам».

Эдуард Самуілёнка быў неспакойнага характару. Яго мала задавальняла «пісарства», яго цягнула да літаратурнай працы, да самастойнага дзеяння. І ён пачаў працаваць, каб яму дазволілі напісаць нарыс для газеты па ўласнаму жаданню. Мы, з-за свайго маладога знайства, не вельмі верылі ў яго здатнасці. Я прыехаў на працу з Мінска, ведаў амаль усях пісьменнікаў, надрукаваў ужо каля двух дзесяткаў вершаў. А тут надрукаваў чалавек адзін твор і ўжо... бачыць ты яго! А што Самуілёнка надрукаваў да гэтага часу некалькі нарысаў і вершаў у газеце «Красноармейская правда», калі служыў у арміі, мы не ведалі, ды ён пра гэта з-за свайго спіналісці змяўчаў. І Самуілёнка напісаў нарыс пра чыгуначнікаў Палачкі. Нарыс быў добры, але намеры яго рэдакцыі задаваліся не маглі, бо ён склаў не менш двух нашых газет. Давалася яго «зразаць», каб яго-небудзь укласці ў дзве паласы.

Працуючы апошнія гады загадчыкам літаратурнага аддзела газеты «Літаратура і мастацтва», Самуілёнка быў самым вялікім і самым шчырым сябрам сапраўднай літаратуры, за чысціню літаратурных радкоў.

Ворагі ненавідзелі Эдуарда Самуілёнка. Праз тры гады пасля яго смерці намяска-фашысцкія акупанты заганілі ў хл'еў яго старонкі бацьку і маці і спалілі жытло, помешчаны за сына-камуніста. Так, хоць Эдуард быў беспартыйным, але ён усё сваю зольнасцю, свой талент і жыццё прысвяціў Камуністычнай партыі, свайму народу.

Анатоль АСТРЭЯКА.

Выданне твораў Э. Самуілёнка

Кнігі выдатнага беларускага пісьменніка Эдуарда Самуілёнка выдаваліся ў Беларусі адзінаццаты разоў. У 1952 годзе Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі выпусціла збор твораў Э. Самуілёнка ў двух тамах.

Творчасць Э. Самуілёнка карыстаецца такім вялікім папулярнасцю ў братніх народаў Савецкага Саюза, толькі на рускай мове яго творы выдаваліся дзевяць разоў. Асабліва шмат перавядзенняў прыпадае на раман «Будучыня». П'еса «Пагібель воўка»

выдавалася на рускай мове чатыры разы ў выдавецтве «Искусство» ў перакладах І. Пігулёва, А. Глебава, П. Кабарэўскага і Н. Вагнера. У калектывнай зборніку беларускіх пісьменнікаў апавяданне «Паліўнічыя шчасце» перакладзена на ўкраінскую мову Максіма Рыльскага.

Перакладзеныя творы Э. Самуілёнка і на замежных мовах. У 1935 годзе на польскай мове выйшла яго кніжка «Тэорыя Каленбруна».

Н. СІНЦЫНА.

УДУМЛІВЫ МАСТАК

У 1933 годзе рэдакцыя часопіса «Полымя рэвалюцыі» атрымала невялікі пакет з Палачкі. Гэта была першая аповесць Эдуарда Людзігівіча Самуілёнка «Тэорыя Каленбруна», якая адразу заслужыла сталае прызнанне ў чытача.

У кожнага пісьменніка ёсць свой літаратурны «башка» — старэйшы і вопытны таварыш, які фактычна вырашае лёс пачынаючага, дае яму напрамак, так ці інакш кіруючы і перажывае за яго лёс. У Эдуарда Самуілёнка такім «башкам» быў Міхась Лынькоў. Успамінаецца прачулая характарыстыка твора «Тэорыя Каленбруна» тагачаснага рэдактара «Полымя рэвалюцыі» Міхася Лынькова. Ён гаварыў прыблізна наступнае: «Аповесць маладога пісьменніка Эдуарда Самуілёнка лічу патрэбным змясціць у бліжэйшым нумары часопіса. Аповесць таленавітая. Дробныя папраўкі мною зроблены, аб якіх паведамаў аўтару. Уважліва прачытайце і выразіце ўвагу на недапоўнае стылю. Сюжэт звязаны ў аповесці моцна, цікавы характары дэярчых асоб робяць аповесць цікавай і каларытнай».

Творчасць яго вызначалася канкрэтнасцю, цікавасцю сітуацыі і ўзаемаадносін герояў, прастотай і выразнасцю стылю. Самуілёнка не любіў дробява быта-апісальніцтва, ізначаных тэм, невыразных поглядаў на героюў і іх месца ў жыцці.

Сілы і вялікадушны, ён быў сапраўдным сябрам і пісьменнікам. Акрамя вялікай аповесці і рамана «Будучыня», ён стварыў праўдзівыя драматычныя творы, якія і цяпер памятае тэатральны глядач.

Першая п'еса «Сержант Дроб» была пастаўлена гомельскім тэатрам. Рэжысёр тэатра Канстанцін Саннікаў, які мае цяпер вялікі вопыт рэжысёрскай работы, фактычна пачынаў сваю мастацкую дзейнасць у цесным супрацоўніцтве з Эдуардам Самуілёнкам над гэтай п'есай. Самуілёнка здзіўляў рэжысёра і тэатральны калектыв свайой працаздольнасцю і веданнем драматычных і тэатральных патрабаванняў. А былі нават вывадкі, калі аўтар п'есы даваў наглядны ўрок і сэнсе кажаў таго ці іншага вобраз, перакраўваючы рэжысёрскі меркаванні. Ён быў тоўкі і трапны гуарыст, і нельга забыць адно момант, які паказвае маляўнічасць яго натуры і смеласць у працы.

Набліжаўся дзень першага выхаду яго п'есы «Сержант Дроб» у гомельскім тэатры. Драматург быў выкліканы для ўдасканалення тэксту і некаторай дэталізацыі асобных вобразаў. Мне давалася быць сведкай спрэчак у тэатры аб тым, якім павінен быць на сцэне адзін з героюў п'есы — Кольбе, у што павінен быць апра-

нуты і г. д. Эдуард у многім не згодзен быў з рэжысёрам і рабіў свае прапановы. Адночы, ідучы па вуліцы, Эдуард вылакава сустраў свайго даўняшняга знаёмага, пільнічка лесанікі. У ім ён яшчэ і рамоў бачыў рысы вобраза свайго героя. Але «гэроў» быў пад добрай «мухай». І ўсё-ж драматург вырашыў паказаць яго рэжысёру. Быў надворотны, і Эдуард Людзігівіч заўсё свайго знаёмага за кулісы і падажыў спаць на сцэне, якая была падрыхтавана да рэпетыцыі.

Як толькі пачалася рэпетыцыя і дысксіоны пакрыўсілі, усё убачылі незнаёмага, які спаў на канцы, падклаўшы пад галаву пакужожок. Незнаёмы моцна хроп, разбуваючы пушысты вусы. Можна было ўявіць, як здзіўлены быў Саннікаў, бо і вусы, і лясіна, і чырвоны адтуляваты твар, і нават вопратка адпавядалі таму, што было звязана са сэрэжным вобразам Кольбе. А калі Эдуард разбудзіў пільнічка і той устаў і, здыўшы лясіночы вачыма, глянуў навокол, усё прысутныя гучна рассямілялі. Але нарэшце зразумелі, што драматург прывёў на сцэну жывога героя, і гэты той вобраз, якога так доўга шукаў рэжысёр Саннікаў.

У 1935 годзе праўдзіванне ЦК СССР выклікала нас у Маскву для пасылкі ў Грузію. Эдуард Людзігівіч быў захаплены гэтай паездкай, маркуючы напісаць аб Грузіі кнігу. Мінуўшы Баку і праезжаючы па грузінскай зямлі, пісьменнік як быццам ператварыўся ў даследчыка. Яго надзвычай цікавілі жыццё і побыт народа, яго гісторыя. У вагон знайшліся новыя знаёмыя, вышпачаў усё весткі, нічога не запісваючы, але ўважліва сваю багату памяць новымі падзеямі.

Яе сябры мы заўсёды ў гэтай паездцы былі разам, бо Эдуард меў пэўны характар, ён быў верны нашаму сяброўству, і гэта ў яго было законам. Ён дзяліўся сваёй творчымі планами, выказваў свае погляды на з'явы літаратурнага жыцця.

Нават тады я не мог сабе ўявіць, якія думкі не лаюць спакою майму сябру, калі ён будзіў мяне ўночы.

— Уставай, стары, яшчэ выспіся. А да прапінсці ўсё жыццё, — смяяўся ён. — Та я вайнаходзім на нашым Тбілісі. Глядзі, якая прыгожасць. А Мгвміла, глянь, Міколка, — ужо сардэчна і пачытна падбадзёрваў ён мяне і падвоўліў да расчыненага акна.

Сапраўды, увесь Тбілісі зіхацеў у агнях. Ён вабіў і нельга было стрымцацца, каб не паслухаць майго сябра і чулага спадарожніка. Ходзячы на вуліцах Тбілісі і выслу-

хоўваючы меркаванні сябра, цяжка было ўявіць сабе, што ўсё гэта знойдзе адлюстраванне ў такім цікавым рамане, як «Будучыня».

У час нашага падарожжа па Грузію Эдуард Людзігівіч атрымаў сумную тэлеграму. Памёр яго родны брат ад раптоўных сухоты. Шкажа сабе ўявіць, як перажываў гэтыя здарэнне пісьменнік. Пачуўчы горкімі сіязамі, ён мне казаў:

— Памру і я хутка, стары. У нас гэтая хвароба спадчынная. Ад сухоты памерлі мае браты.

Давалася разважаць, казаць пра тое, у што не верыў ён, ды і сам я быў пераконаны ў безнадзейнасці маіх довадаў. Але Эдуард стрымліваў сябе і ўжо з нейкім тонкім гумарам казаў:

— Вос, дружок, любім адін другога. А памром, хоць памянеш мяне добрым словам, стары?

Вестка аб смерці брата сустрала пісьменніка ў цікавым

Невядомыя пісьмы Элізы Ожэшка

Вельмі многія творы Элізы Ожэшка напісаны непасрэдна ў Гродна, на вуліцы, пазванай цяпер яе імем, у доме, дзе яна пражыла больш 45 год.

Эліза Ожэшка нарадзілася, жыла і памёрла на беларускай зямлі. Значная частка яе творчасці прысвечана працоўнаму беларускаму сямейству, а жыццём і побытам ягонага пісьменніка была добра знаёма.

Эліза Ожэшка была цесна звязана з перадавымі ідэямі рэвалюцыйна-дэмакратычнага лагера рускай літаратуры. Творы Ожэшка насячаны крытыкай польскага буржуазна-шляхецкага ладу. У іх гучыць прагонт супраць прыгнёту і эксплуатацыі.

Пісьменніца пераняла лепшыя традыцыі польскай прагрэсіўнай літаратуры. Ожэшка — прадаўжальніца справы Міцкевіча, Славатка, Крэвіцкага і іншых прагрэсіўных дзеячоў польскай літаратуры. Лепшыя творы Ожэшка — яе раманы «Над Нёманам», «Марта», «Да зорак», «Пампалініска», а таксама аповесці і аповесці з жыцця беларускага сялянства — «Джорджі», «Хам», «Юліянка», «Пойўчыная ідылія» і іншыя.

Творчасць Ожэшка — важны этап у развіцці польскай літаратуры крытычнага рэалізму канца XIX — пачатку XX стагоддзяў.

Яе літаратурнае творчасць была добра вядома, вывучана і карысталася вялікай папулярнасцю ў Расіі яшчэ да рэвалюцыі.

Нашаму часу менш вядома эпістэлярная спадчына Ожэшка. Між іншым гэта тая спадчына, якая мае вялікае значэнне для аналізу і вывучэння творчасці Элізы Ожэшка і сама па сабе мае літаратурную цікавасць.

За сваё жыццё Ожэшка напісала вялікую колькасць пісем. Яны адрававаны польскім, рускім, беларускім, украінскім пісьменнікам, у тым ліку І. Н. Талстоу, Салтыкову-Шчарбіну, Івану Франку. Яны адрававаны таксама розным палітычным і грамадскім дзеячам, мастакам, выдаўцам, сябрам. Яе пісьмы цікавыя і рознастайныя па зместу, насычаны выказваннямі філасофскага і літаратурнага характару.

У нас, у Савецкім Саюзе, эпістэлярная спадчына Ожэшка ўвогуле не выдзвалася, яе пісьмы не ўключаліся ў зборнікі твораў, аднак большасць пісем Ожэшка, асабліва да рускіх пісьменнікаў, вядома даследчыкам літаратуры. У Польшчы да 1939 г. было выпушчана некалькі тамоў пісем Ожэшка, але гэтага была спынена з пачаткам другой сусветнай вайны.

Аднак даўна не ўся эпістэлярная спадчына пісьменніцы адрыта і вывучана. Гэта тлумачыцца часткова тым, што мноства яе пісем знаходзілася ў прыватных асоб, у прыватных зборах, адкуль яны толькі выпадкова трапілі ў музеі.

У архіве Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея захоўваецца 179 пісем Элізы Ожэшка. Шмат год гэтыя пісьмы не прыцягвалі да сябе ўвагі ні супрацоўнікаў музея, ні даследчыкаў літаратуры.

Пасля стараннай праверкі і абмену пісьмамі з Польскай акадэміяй навук было канчаткова ўстаноўлена, што з навуных 179 пісем 164 ніколі не публікаваліся. Папярэдні прагляд гэтых пісем паказаў, што яны маюць вялікую цікавасць.

Гэтыя пісьмы дазваляюць укладваць светлагляд пісьменніцы, у прыватнасці яе адносіны да рэвалюцыі 1905 года, на якую, як пісалі некаторыя даследчыкі, яе творчасці, яна быццам-бы ніяк не адгуквалася; яны дазваляюць карціну яе літаратурных сувязей, асветляюць новыя факты з яе біяграфіі, раскрываюць генезіс паходжання некаторых яе твораў, даюць магчымасць па-новаму, больш дакладна вызначыць даты іх напісання. Напрыклад, да гэтага часу ўсе нашы даследчыкі сцвярджалі, што яе твор «Сава пераможная», прысвечаны паўстанню 1863 года, быў напісаны ў апошнія гады яе жыцця, а між тым у знойдзеных пісьмах пра гэты твор успамінаецца куды раней, яшчэ ў 80-х гадах.

Інстытут літаратуры Акадэміі навук БССР правяў вялікую цікавасць да гэтых пісем. Яны перакладваюцца на беларускую мову і будуць выданыя ў 1958 годзе асобным зборнікам з паралельнымі тэкстамі на польскай і беларускай мовах.

Пісьмы Ожэшка ахопліваюць значны перыяд жыцця пісьменніцы — з 1881 па 1910 г. З гэтых пісем 16 адрававаны выдатнай польскай пісьменніцы Марыі Канынінцкай, а якой Эліза Ожэшка звязана да шматгадовага дружбы і сумеснага выдавецкага дзейнасці. Пяць пісем адрававаны буйнай прагрэсіўнай польскай пісьменніцы Маўскай, тры — да Райманта, тры — да мастака Катарынскага. Астатнія яе адрасты менш вядомыя ў літаратуры і грамадскім жыцці польскага народа.

Усе паміненія пісем даюць яснае ўяўленне аб эпістэлярным стылі Ожэшка — эманцыпаваным, насычаным пафасам, смелымі і арыгінальнымі думкамі, выказанымі інакш раз у метафарычнай форме, і вельмі цяжкім для перакладу на іншы мовы.

Цікавае пісьмо да мастака Катарынскага, датаванае 29 сакавіка 1901 г.

Гісторыя гэтага пісьма такая: Ожэшка была даўніннай прыхільнай таленту Катарынскага, які ілюстравалі яе выданні, але асабіста, як відаць, яго не ведала. У канцы 1900 г. Катарынска прыехаў у Гродна і наведаў Ожэшка. Гэтае наведанне, як відаць з пісьма, некалькі разавяда Ожэшка. Але ў сакавіку 1901 г. Катарынска прыехаў ёй з Кравава сваю новую карціну «Нам, Амур і Нікея». Карціна зрабіла такое ўражанне на пісьменніцу, што выклікала ў яе неперараднае жаданне падзіліцца з мастаком не толькі ўражаннімі ад яго карціны, але і пагутарыць з ім у пісьме аб творчым метадзе пісьменнікаў і мастакоў, аб жыцці. Прывядзем урывак з гэтага пісьма:

«У кожнага пісьменніка, мастака, арыста і г. д. а адрававаў два бакі іх сутнасці: гэта пісьменніцкая асоба і асоба чалавечая. Адносна першай я адчуваю бясдастаткова ўжоўненай. Не будучы вельмі вялікай думкі аб сваім пісанні, я, аднак, ведаю, што пішу горш, чым нямога, і лепш, чым вельмі многія.

І што сваім пісаннем я ў стане аказаць некаторы ўплыў на чалавечыя душы. Ёсць шмат такіх людзей, якіх я нечым набію і якіх верна ідуць за мной, і не толькі верна, але і горача. І, аднак, калі-б жыццё паўтарылася, я не пачала-б яго так, як я яго пачала, тым-жа самым чынам і ставячы сабе тым-жа мэты. За дэр пісьменніка я распісцілася тым, што павяла набачыныя сувязі, якія злучылі мяне чалавечую сутнасць з іншымі людзьмі. Інакш і не магло здарыцца. Вы-ж пачулі мае толькі — жанчына, прагучыя жанчына, якая думае больш пра нейкую Атлантыду, чым пра ўпрыгожанні, жанчына, якая добраахотна праводзіць сваё жыццё ў пясок правінцыяльнай Сахары, за шыльчымі штуромі сваёй майстэрні, сваіх італаў і сваіх прычэпаў — гэта-ж для другіх цяж, народжанае з двума галавамі і шасцю нагамі, аглядаць якое ідуць з цікаўнасцю, але без усялякага завадавання...»

У другім пісьме да Катарынскага ад 22 студзеня 1901 г. гаворыцца аб тых малюнках і ілюстрацыях, якія мастак рабіў да твораў Ожэшка. Пісьменніца больш захапляецца, але часткова крытыкуе гэтыя ілюстрацыі Катарынскага і паведавае, як і чаму ў яе зарадзілася думка напісаць аповесць «Анастасія», якая выйшла праз год. У гэтым-жа пісьме Ожэшка паведавае Катарынскаму, што задумала напісаць вялікі твор, план якога яна тут-жа накідае. Тут ідзе гаворка пра заду, якая ператварылася ў вялікую філасофскую аповесць «Да зорак», закончаную праз два гады пасля гэтага пісьма да Катарынскага.

«Я пішу рэч вялікую і дзіўную.

Аповесць — не аповесць, больш правільна — паэму ў прозе, двухгалосе. Будучы там з аднаго боку Альпы, а з другога — Беларэжская пушча, а па абодвух баках дзве душы, мужыцкая і жаночая, пакутныя і вялікія, якія змагаюцца паміж сабой і кажаюць, узамна збліжаюцца і расстаюцца назавоўсім. Дык вось, калі гэтая вялікая работа будзе закончана, палымнай марай майб з'яўлення тое, каб Вы асветлілі некаторыя ае карціны і эпідоды сваёй дзівоснай фантазіяй і ўнеслі на вершыні мастацкасі, але не ў штотыднёвым друку, а проста ў кнізе, таму што я буду старанна выдаць гэтую рэч адразу ў кнізе, хоць у нас, асабліва мне, гэта вельмі цяжка...»

Не выдзвалена Ожэшка піша пра гэта. Царкі Урад падарона ставіўся да яе літаратурнай дзейнасці, тармаў выданне кнігі пісьменніцы і яшчэ раней закрыў стварэнне ёю польскае выдавецтва ў Вільня.

Яшчэ адно пісьмо да Катарынскага пачынаецца з пудоўна зробленага рукой Ожэшка малюнка — копіі адной дэталі з карціны Катарынскага. На малюнку — белагалова дзяўчынка, якая плача. Увогуле Эліза Ожэшка была зольнай мастакай і любіла ўпрыгожваць свае пісьмы тэматычнымі малюнкамі да іх.

Вялікую цікавасць мае пісьмо Ожэшка ад 9 кастрычніка 1890 г., адрававанае да пакуль што не высветленай асобы. У асноўным тут гаворыцца пра пераклады на польскую мову твораў англійскай пісьменніцы Джорджі Эліэт (ае мужыцкі псеўданім).

Але ў гэтым-жа пісьме ёсць радкі, якія ліні раз падкрэсліваюць сімпатыі і шільную ўвагу Элізы Ожэшка да простага народа, да прыгнечанага беларускага сялянства. Яна піша, што сувязь з народам надае ёй і яе творчасці новыя сілы. Вось гэтыя радкі: «Некалькі дзён таму назад рассталася з Панямонне (дачнае месца каля Гродна — Н. П.) і разам са сваімі домаўладцамі вярнулася ў Гродна на зімовае ложа. Панямонне прыгожае, але бязлюднае. Нішто мне ўжо не замяніць людзей, якія акружаюць вёску Міневчы. Я многае скарыстала ад іх інтэлектуальна і сэрцам прыпала-б да іх. Панямонне радавала мяне прыродай: збіраўся расліны, гербарый мой значна павялічыўся, і спадзяюся, што з часам ён стане не вялікім, але добрым дапаможнікам да беларускага народназнаўства...»

У адным з пісем да Марыі Канынінцкай ад 7 мая 1901 г. ёсць такая фраза: «Прачытала «Уваскрэсенне» Льва Талстога, чытанне пераканала мяне ў тым, што Талстой звышчынналы пісьменнік, роўнага якому няма ў сусветнай літаратуры.»

У пісьме да яўрайскай грамадскай дзяўчкі Франісавы Гольдэ ад 8 сакавіка 1881 г. раскіданы цікавыя думкі аб рэформе школы і аб шкоднасці клерыкальнага выхавання. Дарчы, Ожэшка піша ў гэтым пісьме: «Людзі не дасягнуць шчаслівага жыцця да таго часу, пакуль будуць існаваць класы і сааслоўі.»

У пісьме да Маўскай ад 19 лістапада 1905 г. Ожэшка піша аб падзеях першай рускай рэвалюцыі.

Апроч наведзеных пісем, у музеі захоўваецца значны іконаграфічны матэрыял аб Элізе Ожэшка. Ён уключае ў сябе вядомыя фатаграфіі пісьменніцы і абсталявання яе кватэры ў пачатку XX стагоддзя, а таксама розных дамоў і кватэр, дзе Ожэшка бывала ў час сваіх замежных паездак, шмат групавых здымкаў пісьменніцы сярод пісьменнікаў і грамадскіх дзеячоў Польшчы, здымкі Ожэшка ў труне і пахавальнай працэсіі на вуліцах Гродна 17 мая 1910 г. Гэтыя фатаграфіі і рэпрадукцыі таксама маюць вялікую цікавасць і часткова будуць уключаны ў зборнік пісем Ожэшка, які намечана да выдання Акадэміяй навук БССР.

Н. ПРАЦЭНКА,
старшн выкладчнк кафедр літаратуры Гродзенскага педінстытута.

Новы інстытут

Доўгі час пытаннямі вывучэння беларускага мастацтва, этнаграфіі і фальклору займаўся Інстытут гісторыі і Інстытут літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР. Нядаўна на базе сектара мастацтва Інстытута літаратуры і мастацтва і сектара этнаграфіі і народнай творчасці Інстытута гісторыі створаны Інстытут мастацтва, этнаграфіі і фальклору. У новым інстытуце працуюць чатыры сектары. Навуковыя супрацоўнікі прыступілі да даследавання праблем, якія маюць вялікае значэнне для развіцця беларускай культуры.

У плане работы інстытута — вырашэнне такіх праблем, як «Гісторыя беларускага тэатра», «Гісторыя беларускага вывучэнчага мастацтва», «Пытанні творчэсі мастацтва», «Вусная паэтычная творчасць беларускага народа» і інш. Супрацоўнікі інстытута распрацоўваюць тэмы па беларускай савецкай архітэктуры, гісторыі беларускага сялянскага жыцця, беларускага фальклору Вялікай Айчыннай вайны, тэатраў у пасляваенныя гады і інш. Усе гэтыя навуковыя работы будуць закончаны ў бліжэйшым годзе.

Першыя гастролі

Нядаўна пры Белдзяржэстрадзе арганізаваны эстрады аркестр. Малады калектыў пачаў гастролі па гарадах рэспублікі. Праграма аключае фантазіяў на беларускіх тэмы Ю. Вяльзанаўка. Маладая сямка, салістка ансамбля Т. Раміева выконвае жанравыя песні савецкіх і замежных кампазітараў. Арысты эстрады В. Міхеда і Н. Галізінец выконваюць беларускі і мексіканскі танцы, узаемна чытаюць у сатырычных сінках. Праграму яшчэ малады артыст, нядаўні выпускнік тэатральнага інстытута Ю. Філімонаў. Арыст Г. Гольдзі, які доўгі час жыў за межамі Радзімы, ўпершыню выступае на беларускай сцэне. У яго рэпертуары беларускія, англійскія, грузінскія і італьянскія песні і раманы.

Новы беларускі эстрады аркестр выехаў на гастролі ў Оршу, Віцебск, Полацк, Гомель, Бабруйск, а 27 ліпеня выступіць перад мінскімі слухачамі ў Палацы профсаюзаў.

ПОМНІКІ БЕЛАРУСІ

На тэрыторыі рэспублікі захавалася многа архітэктурных помнікаў глыбокай даўнасці — сведка шматгадовай барацьбы беларускага народа за сваю незалежнасць. Да такіх гістарычных помнікаў адносяцца і Чачэрская ратуша, пабудаваная яшчэ ў пачатку XVI ст. Цікавая гісторыя ратушы Яна пабудавана вялікай княжнай Еленай Іванаўнай, якая ў 1495 г. з палітычных меркаванняў была аддана замуж маскоўскім князем Іванам III за літоўскага князя Аляксандра.

Іван III, выкарыстоўваючы імкненні беларускага народа да ўз'яднання з Рускай дзяржавай, хацеў адкалоць Літву ад Польшчы і аблегчыць тым самым звытныя спрадвечных старажытных рускіх зямель да Расіі. У сваю чаргу літоўскі князь Аляксандр і папа рымскі разлічалі выкарыстаць гэты шлюб

МІКОЛА ЗАСІМ

Памёр Мікола Арцёмавіч Засім. Смерць заўчасна абарвала жыццё таленавітага беларускага паэта, шчырага таварыша, друга.

Мікола Арцёмавіч Засім нарадзіўся ў 1908 годзе ў вёсцы Шані Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці ў сям'і селяніна-бедняка. У 1915 годзе ён разам з бацькамі эвакуіраваўся ў Саратаўскую губерню, дзе знаходзіўся да 1922 года.

Вярнуўшыся ў Паловжжа ў родную вёску, будучы паэт батрачы ў памешчыкаў і кулакоў, працаваў на лесгайшчыні завоўдзе.

Мікола Засім рана стаў на шлях рэвалюцыйнага папюлля. У 1924 годзе ён

уступіў у Комуністычны саюз моладзі Заходняй Беларусі, за што ў 1925 годзе быў арыштаваны беларускімі ўладамі і кінуў у пружанскую турму.

У гэтыя-ж гады Засім пачынае пісаць вершы. Яго творы друкаваліся ў прагрэсіўных заходнебеларускіх выданнях. За актыўную літаратурную і рэвалюцыйную дзейнасць паэт жорстка праследваўся, неаднаразова падвяргаўся арыштам.

Пасля вызвалення Заходняй Беларусі Мікола Засім актыўна змагаецца за пабудову новага жыцця.

У гады Вялікай Айчыннай вайны М. Засім быў актыўным уздзельнікам партызанскай барацьбы супраць нямецка-фашысцкіх захоўнікаў.

З 1944 па 1946 г. М. Засім працаваў загадчыкам аддзела Пружанскага райкама. Затым ён быў накіраваны ў Рэспубліканскую партыйную школу пры ЦК КПБ, якую скончыў у 1948 годзе, пасля чаго працаваў у брэсцкай абласной газеце «Зара».

Савецкі Урад высока ацаніў заслугі Міколы Засіма перад партыяй і народам, узнагародзіўшы яго ордэнам Чырвонай Зоркі, медаламі «Партызану Айчыннай вайны» і ступені «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 г.г.» і «За перамогу над Германіяй ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 г.г.»

Мікола Засім быў таленавітым, самабытным паэтам. Яго першая кніга вершаў «Ад шчырага сэрца» выйшла ў 1948 годзе. У 1954 годзе Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціла другую кнігу паэта. Многія творы Міколы Засіма вядомы рускаму чытачу.

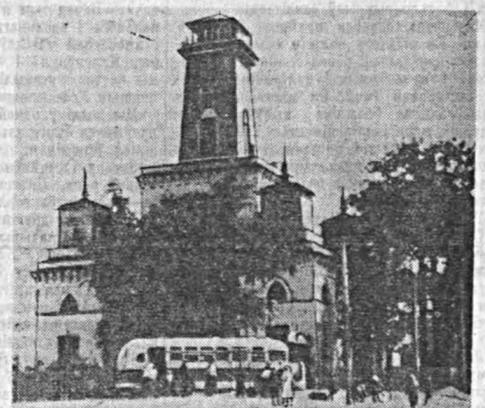
Светлая памяць аб паэту-рэвалюцыйнеру заўсёды будзе жыць у нашых сэрцах. Праўдзена Саюза пісьменнікаў БССР.

Саюзу пісьменнікаў БССР

Камісія літаратур народаў СССР выказвае глыбокае спачувальнае пісьменнікам Беларусі ў сувязі з напаткаўшай іх утраты — смерцю таленавітага беларускага паэта Міколы Арцёмавіча Засіма.

Тіханаў, Скосыраў, Еўгенаў, Карабуценка, Сенкоў, Старкоў.

Чачэрская ратуша

Ф. БЫКАЎ, настаўнік гісторыі. На здымку: будынак Чачэрскай ратушы.

З замежнай пошты

ПАД НЕБАМ КІПРА

...Іх схавалі ў час чарговай аблавы ў гарах на поўднёвым захадзе Ніказі. Яны не паспелі схават зброі — аўтаматы і некалькі гранат былі знойдзены недалёка ў пярочы...

І вось усе тое перад брытанскім ваенным трыбуналам — горды, мужны і бесстрашны. Імем закона судзя прыгаворвае іх да пакарання смерцю.

— Тое, што мы зрабілі, зроблена намі ў імя свабоды і маці-Грэцыі, — адказваюць усе трое на прыгавор суда.

Джэнтльменам у чорных мантыях ядуна не па сабе. Іх уражае смеласць юнакоў...

— У апошнім слове 23-гадоваму Іёану, цясляр па прафесіі, сказаў:

— Калі я хаваўся ў гарах і ў мяне была зброя, дык гэта таму, што я патрабую свабоды Кіпру. Грэкі не баюцца смерці, а я — грэк...

Малады селянін Андрэас Кокініс, падняўшы правую руку, проста сказаў:

— Няхай жыць свабода і наша айчына Грэцыя!

Каваль Крыстос Апосталу, якому нядаўна толькі споўнілася восемнаццаць год, зваў:

— Мы выканалі свой абавязак перад айчынай. Няхай жыць свабодная Грэцыя!

На Кіпры лютуе тэрор. Кожны дзень англійскія салдаты расстрэльваюць, забіваюць, кідаюць у турмы дзесяткі лепшых смяоў і дачок вострава.

Англійскія імперыялісты любяць паной імкнуча ўтрымаць вострав у сваіх руках; размешчаны ля берагоў Азіі, ён мае важнае стратэгічнае значэнне.

У кастрычніку мінулага года Вялікабрытанія выкарыстала Кіпр для ганейнай авантуры супраць Егіпта. З аэрадромаў вострава падмаляліся бамбардзіроўшчыкі, каб разбураць Порт-Саід, Каір і Аляксандрыю.

Крывавая вайна, развязаная англа-французскімі імперыялістамі сумесна з ізраільскімі захоўнікамі, узяла супраць Англій і яе партыёраў вусы арабскіх ўсход.

У якім арыяры ўзвы дзяр атрысі ўсходна краін Вялікай і Сірыянай. Усходу Кіпр цікавы не толькі Вялікабрытаніі, але і краінам, што ўздзельніваюць у багдадскім вякце. У любы час Кіпр фактычна можа стаць амерыканскай ваеннай базай.

Пасля свайго нядаўняга візиту на вострав англійскі ваенны міністр лорд Сэндзіс сказаў, што хацеў-бы бачыць Кіпр у якім ваеннай базі НАТО. А НАТО, як вядома, знаходзіцца пад кантролем ЗША.

Але цікавасць Уд-стрыма да вострава аосінь не толькі стратэгічны характар,

у сваіх палітычных і рэлігійных мэтах. Елена Іванаўна аказалася, як кажуць, паміж двух агнёў.

Пасля атрымання вялікай княжнай удзельных уладанняў (Магілёў, Смаленск, Чачэрска і інш.) яна па парадзе бацькі наадрэз адмовілася прыняць каталіцтва. Сваёй рэлігійнай Еленя Іванаўна выбрала Чачэрска, дзе было ўзведзена некалькі будынкаў — замак, дзве царквы і ратуша. Апошняя была настолькі магутным збудаваннем, што праставала да нашых дзён як сведка многіх падзей.

Жыхары Чачэрска клапатліва захоўваюць гэтую гістарычную рэліквію, звязаную з гераічным мінулым беларускага народа.

Ф. БЫКАЎ, настаўнік гісторыі. На здымку: будынак Чачэрскай ратушы.

загінула ад рукі кіпрскіх партызан. Марнавалі дух брытанскіх «томі» хука падае.

Нядаўна поблізу Ніказі атрыманы з аўтаматам у руках 18-гадовае Эверграс Пелікардэс, студэнт аднаго са сталічных каледжаў, выдатны спартсмен і смелы паэт. Брытанскі суд прыгаворваў яго да пакарання смерцю. У дзень пакарання тысячы жыхароў Ніказі аплакавалі маладога патрыёта. Але не было слёз у вачах Эверграса. У апошнія гадзіны свайго жыцця ён пісаў пазму і супакойна бацькоў:

— Я гатоў аддаць сваё жыццё за радзіму, — сказаў ён на развітанне. — Мне хацелася-б спадзявацца, што я апошні іду на сьвешчыне...

У пазне, лапсавыя юнаком перад смерцю, ёсць такія словы:

Я паднімуся по горной тропе. Навстрэчу сонцу, навстрэчу мечце Іх укажу дарогу к свабодзе...

Англійскія салдаты не змагі зламаць вязняў вялікай турмы на вяршы якой вешалі Эверграса і Пелікардэса: на працягу ўсяго дня з-за кратаў даносіліся багавыя лозунгі і патрыятычныя гімны. Са страху перад масавай дэманстрацыяй англійскія ўладні не аддалі бацькам цела Пелікардэса. Яго пахавалі на турэмным двары побач з васьмі іншымі, раней пакаранымі юнакамі. Але імя яго, як і імяны іншых патрыётаў, кіпрэцкія ніколі не забудуць.

Пакаранні смерцю выклікалі глыбокае абурэнне сусветнай грамадскасці. Гэта ўстрымвала кіруючыя колы Вялікабрытаніі. Урад Макмілана спрабуе паказаць, што ён нібыта ідзе на паслабленне акупацыйнага рэжыму на Кіпры. Быў вызвалены архіепіскап Макарыос, а некалькі спраў, завеззеных на кіпрскіх патрыётаў ваенным трыбуналам, былі ануляваны.

Мужны народ Кіпра працявае барацьбу. У гэты барачы, якой кіруюць падпольныя прагрэсіўная Рабочая партыя Кіпра і прафсаюзныя арганізацыі, расце і мацее сяюз паміж грэчаскім і турэцкім насельніцтвам вострава, сяюз супраць імперыялізма, за нацыянальную незалежнасць.

Усё гучней, усё больш рашуча чуюцца патрабаванне кіпрэцкаў — «Англчане, прэч асюль!»

Р. БРАГІН.

ДЗЁННІК МАСТАЦТВА ГРУЗІНСКІ ЭСТРАДНЫ АРКЕСТР

У Палацы культуры профсаюзаў вступіў грузінскі эстрады аркестр «Рэро». Малады калектыў за кароткі час падрыхтаваў рознастайны і ў мностве цікавыя